МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на тему: «Облік і аудит готівкових і безготівкових операцій та фінансовий аналіз їх співвідношення» (за матеріалами ТОВ «Нова пошта»)

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
ІІ курсу, групи **ОМА-21-3**
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»; освітня програма «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях»

підпис здобувача вищої освіти

Зімірова Анна Ігорівна
Ім'я та прізвище здобувача вищої освіти

Науковий керівник

Скорик М.О.

Гарант освітньо-професійної програми

Лісовий А.В.

Допущено до захисту за рішенням кафедри аудиту, державного фінансового контрою та аналізу протокол від «25» 01 2023 № 6/2

Завідувач кафедри

А.В ЛІСОВИЙ, д.е.н., професор

Реєстрація № 4 25.01.2023
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки 35 05.01.2023
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 55|3|E 07.02.2023
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Суворов О.Ю.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії:

(підпис) Лісовий А.В.
(ініціали, ПІБ)

(підпис) Іванчок О.В.
(ініціали, ПІБ)

(підпис) Рябчук О.Т.
(ініціали, ПІБ)

Бланк оцінювання випускної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	20		05.01.23
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	5		05.01.23
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	2		05.01.23
4.Рецензент	від 0 до 5	3		05.01.23
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	30		05.01.23
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. **Доповідь**	від 0 до 10	5		
2. **Роздатковий матеріал**	від 0 до 5	5		
3. **Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання**	від 0 до 25	15		
4. **Апробація**	від 0 до 10	–		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	25		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	55		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
55	E	3	07.02.23	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Д	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

ЗМІСТ

ВСТУП 2

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ 5

1.1. Еволюція та концепція обліку розрахунків на підприємстві 5

1.2. Основи побудови та сутність розрахункових операцій 16

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку розрахункових операцій 21

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В ТОВ «НОВА ПОШТА» 33

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Нова пошта» 33

2.2. Методика, порядок та техніка ведення обліку готівкових та безготівкових коштів у ТОВ «Нова-Пошта» 40

2.3. Удосконалення обліку готівкових та безготівкових операцій ТОВ «Нова Пошта» з використанням інформаційних технологій 47

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ 52

3.1. Фінансовий аналіз ефективності діяльності ТОВ «Нова Пошта» як результат здійснення готівкових та безготівкових розрахунків 52

3.1. Організація та методика аудиту готівкових та безготівкових розрахунків 58

3.2. Інвентаризація як основний метод контролю готівки та готівкових коштів 63

ВИСНОВКИ 67

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 70

ДОДАТКИ 73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкових відносин роль підприємства зростає. Підприємство це те місце де створюється необхідна суспільству продукція, надаються необхідні послуги; вирішуються питання щодо використання і впровадження високопродуктивної техніки, технології, економічного витрачання ресурсів; зниження витрат виробництва; розробки бізнес-плану; використання маркетингу; ефективного управління.

Крокуючи в ногу з сьогоденням для нормальної виробничо-господарської діяльності в процесі свого існування підприємству необхідні безготівкові кошти. Безготівкові кошти – це записи на рахунках у банку, які за своїм юридичним значенням в цілях оподаткування є рівними готівковим коштам (таким, що існують у формі грошових знаків).

Будь-яке підприємство постійно здійснює неймовірно велику кількість операцій зі своїми контрагентами, бюджетом, працівниками, власниками. Домінуючу роль в розрахункових операціях складають такі розрахунки: за придбання сировини і матеріалів; за продукцію, яку було продано; за надані послуги. З метою забезпечення, а також зберігання грошових коштів, та здійснення банківських розрахунків як з юридичними, так і з фізичними особами, підприємства відкривають рахунки в установах банків.

Безготівкові розрахунки – це частина економіки, що забезпечує перерахування коштів конкретно з рахунку підприємства, яке платить на рахунок підприємства, що отримує кошти. У цих розрахунках банк виступає фінансовим посередником. Послуги які він надає своїм клієнтам підприємствам, підприємцям і фізичним особам є важливим аспектом сучасної економічної системи. Порядок безготівкових розрахунків є регламентованим законодавством. Здійснення розрахункових операцій через банк знижує потребу в готівці, це сприяє концентрації в банку вільних грошових коштів для кредитування, забезпечує їх збереження і більш ефективне використання, це в свою чергу оптимізує й прискорює грошовий обіг держави в цілому. Також слід відмітити ще одну особливість безготівкових коштів як активів

підприємства.

Чимале місце посідають проблеми обліку та аналізу необоротних активів у дослідженнях провідних як вітчизняних, такі і зарубіжних науковців. Неабиякий внесок у розвиток теорії та методики обліку і аналізу готівкових та безготівкових розрахунків вклали провідні дослідники, зокрема: І. Б. Садовської, З. Б. Живко, Д. Б. Столярук, Л. П. Кулаковської, А. Г. Загороднього. Вагомий внесок в дослідження даної проблеми на міжнародному рівні зробили такі науковці: Е. С. Хендріксен, М. Перер, М. Р. Метью, Б. Коласс, Г. Шілінглоу та інші.

Втім, напрями розгляду обліку і аналізу готівкових та безготівкових розрахунків досліджені не повною мірою. Недостатнє опрацювання в науковій літературі досліджуваних питань, а також їх практична цінність зумовили обрання даної теми магістерської роботи.

Метою дослідження є вивчення теоретичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу готівкових та безготівкових коштів з застосуванням практичних матеріалів підприємства.

Виконання поставленої мети передбачає постановлення та вирішення подальший головних **завдань:**

упорядкування теоретичних підходів до вивчення сутності готівкових та безготівкових розрахунків як економічної категорії; дослідження підходів до класифікації розрахунків;

визначити сучасні форми розрахунків безготівковими коштами: їх переваги та недоліки;

провести огляд літературних джерел та нормативно-правове регулювання обліку і аудиту операцій з готівковими та безготівковими коштами;

проаналізувати основні показники діяльності ТОВ «Нова Пошта»;

запропонувати напрями удосконалення обліку ТОВ «Нова Пошта» з використанням інформаційних технологій;

описати організацію аудиту по безготівковим коштам;

виконання економічного аналізу забезпеченості та економічної ефективності використання необоротних активів.

Об’єктом магістерської роботи є процес бухгалтерського обліку та процедури економічного аналізу готівкових та безготівкових розрахунків на базисному підприємстві - ТОВ "Нова Пошта".

Предметом дослідження є сукупність методичних, практичних та теоретичних основ стосовно ведення обліку та аналізу готівкових та безготівкових розрахунків підприємства.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження є системний підхід до визначення економічної категорії готівкових та безготівкових розрахунків та процесу їх обліку та аналізу. Інформаційною базою вивчення є наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з обліку та аналізу готівкових та безготівкових розрахунків, зокрема нормативні та законодавчі акти України, інструктивні матеріали, а також фінансова звітність ТОВ "Нова Пошта". Розв’язання поставлених завдань здобуто на підставі використання загальнонаукових методів, зокрема: наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, порівняння, вибіркового обстеження та групування та економіко-статистичних способів дослідження.

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Еволюція та концепція обліку розрахунків на підприємстві

Бухгалтерський облік є однією з основних функцій загального циклічного процесу управління господарськими операціями, що відбуваються в основних сферах діяльності підприємства – інвестиційній, постачальницькій, виробничій, збутовій тощо, процесу, що об'єктивно є і здійснюється стосовно кожної окремої сфери завдяки взаємозв'язку всіх функцій управління [1]. Ізолювання бухгалтерського обліку від інших процесів, котрі відбуваються на підприємстві та забезпечують його ефективне функціонування та розвиток, є неможливим. Політика стосовно обрання організаційних форм обліку та вирішення інших важливих для підприємства питань, таких як методика оцінювання зобов'язань, визначення строків корисного використання необоротних матеріальних активів, не є прерогативою лише бухгалтерського обліку, вони мають загальноекономічне значення.

Еволюцію бухгалтерської думки можна подати як поступове перетворення від конкретного розуміння господарювання до все більш абстрактного для якомога ефективнішого управління ним. Незважаючи на глибоке вивчення бухгалтерського обліку, сьогодні у науковців немає чітко виокремленої дати або ж навіть періоду його виникнення. Є лише низка поглядів та припущень щодо зародження бухгалтерської думки:

1) 6000 років тому, коли люди почали цілеспрямовано реєструвати факти господарського життя;

2) 500 років тому – вийшла книга Луки Пачолі, з того часу почалося осмислення обліку;

3) 100 років тому, коли з'явилися перші теоретичні конструкції у сфері бухгалтерського обліку;

Як правило, виникнення бухгалтерського обліку нерозривно пов'язують із появою облікових регістрів. Проте до появи писемності всі факти

господарського життя зберігалися у пам’яті однієї людини, що свідчить про зародження бухгалтерської думки задовго до появи записів про господарське життя. Але з часом розвиток господарського життя привів до того, що обсяги фактів здійснених операцій не могли поміститися в пам'яті однієї людини, водночас розвиток цивілізації зумовив появу писемності, яка дала змогу реєструвати їх. Таким чином, можна припустити, що бухгалтерська думка, хоч і найпростіша її форма, зародилася з початком різних первіснообщинних форм господарювання.

Перші торгові операції були зареєстровані в Шумері близько 3600 р. до н.е. З 3200 р. до н.е. там виникло рахівництво на глиняних табличках. У Стародавньому світі існувала ціла низка носіїв бухгалтерської інформації: таблички зі слонової кістки, глиняні таблички, папіруси, чашки, мідні дошки, воскові таблички, ножі, пергамент тощо. У Стародавньому Єгипті зафіксовано здійснення господарських операцій у чіткій хронологічній послідовності, а в Стародавній Греції та Римі господарське життя мало відображення в спеціальних книгах, що свідчить про поступовий розвиток бухгалтерії. Слід також відмітити, що в ті часи бухгалтерський облік – це передусім облік фактично наявних об’єктів, тоді як із розвитком бухгалтерський запис набув більш непрямого змісту [2].

Відомий вчений Д. Стоун писав, що «рахунковедення виконує важливу функцію у загальному плані господарської роботи – воно діє організаційно, сприяючи встановленню порядку і спонукаючи до кращої постановки справи. Особливо рахунковедення стає у нагоді у справі організації контролю. Не можна бути впевненим в успіху господарських починань, якщо не стежити за тим, як виконується господарська робота, і якщо не попереджувати і не виявляти усілякі неправильності і зловживання.

Значення рахунковедення полягає в тому, що воно є одним із найбільш дієвих засобів господарського контролю» [3]. Отже, на думку Д. Стоуна, облік слугує засобом контролю.

Таким чином, можна стверджувати, що система бухгалтерського обліку протягом усіх часів свого існування постійно змінюється та модернізується, змінюються також акценти.

Відомий представник німецької школи професор І. Шротт вказував, що облік є наукою про систематичний запис господарських операцій і про контроль цих операцій [4]. Таким чином, вчений акцентував увагу на контрольній функції бухгалтерського обліку. Панувала думка, що облік встановлює, з одного боку, порядок виявлення майна господарства, змін цього майна і результатів цих змін, а з іншого боку, принципи і порядок взаємодоповнюють один одного та означають по суті одне й те саме. А Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 4.) передбачено десять основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, це принципи обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності. На нашу думку, законодавчо встановлені в Україні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності найбільш вдало розроблені та регулюють облік підприємств України усіх форм власності.

Всі ці принципи регулюють облік розрахункових операцій, але найбільшу увагу слід звертати на принципи обачності, історичної (фактичної) собівартості та єдиного грошового вимірника.

Перші згадування про рахунки можемо знайти ще за біблійних часів у вислові царя Соломона, який наполягає на тому, щоб купець рахував, оцінював і записував свої борги. Тобто майже одночасно з введенням запису боргів вводилася їх оцінка, тому розглянемо еволюцію рахунків [4] за заборгованістю (табл. 1.1.).

Історично розвиток рахунків відбувся від майнових (матеріальних, інвентарних) рахунків. Майже одночасно інвентарні рахунки були доповнені рахунками розрахунків, сукупність яких одержала назву «ресконтро». Якщо в

партимональній бухгалтерії відображалося обліковим записом тільки фактичне виконання зобов'язання, то в камеральній фіксувалися зобов'язання, що випливають з договорів та адміністративних розпоряджень.

Таблиця 1.1.

Еволюція бухгалтерських рахунків, що використовуються під час відображення розрахунків

Вчений	Погляд
1	2
Д. Манчіні (XIV ст.)	Поділив всі рахунки на живі (розрахунки з фізичними особами) і мертві (матеріальних і грошових цінностей), а тому і виникли дві теорії – юридична та економічна.
Дієго дель Кастило (1522)	Кожен факт господарського життя трактував як борговий. Предметом обліку, з погляду вченого, є договори. За рахунками він побачив агентів – людей, адміністраторів (фізичних осіб) або контрагентів (фізичних і юридичних осіб, сторонніх для цього підприємства). Мета обліку полягала у відображенні юридичних прав і вимог учасників договорів.
С. Ван Стевін (1607)	Мікрооблік повинен надати дані про: наявність грошей у касі, стан розрахунків з підзвітними особами і матеріально-відповідальними особами, стан розрахунків з дебіторами і кредиторами, результати операцій із придбання і продажу кожного товару.
Жак Саварі (1675–1755)	Зазначає, що досить вести три книги: журнал, продажну і касову. Також він пропонує вести ділову книгу (пам'ятну) для запису всіх боргів, «щоб купець міг завжди мати перед собою суму своїх боргів і завдяки цьому утриматись від значних закупівель товару».
Л. Флорі (XVII ст.)	Всі рахунки класифікував на чотири групи: капітал, номінальні рахунки, торгові рахунки і рахунки розрахунків.
Пієтро Паоло Скалі (1755)	Поділив рахунки на три групи: власні, майнові і кореспондентів (дебіторів і кредиторів).
А. Коррон (1754)	Всі приватні рахунки (кореспондентів) поділяв на мої (дебітори) і його/їх (кредитори)
М. де ла Порт (кін. XVII – XVIII ст.)	Найбільшою заслугою є класифікація рахунків на три групи : а) рахунки власника (капіталу, збитків і прибутків, витрат, комісії, страхування); б) рахунки власності (каси, товарів, векселів, рухомої і нерухомої власності, акцій, тощо); в) рахунки кореспондентів (простий контокорент, лоро і ностро, часткові операції тощо). Такий поділ рахунків дозволяє сформулювати постулат де ла Порта: різниця сальдо рахунків майна і власника завжди дорівнює різниці сальдо рахунків кореспондентів (розрахунків). Рахунками кореспондентів є рахунки розрахунків, що показують дебіторську і кредиторську заборгованість. Тут ми бачимо першу назву рахунків кредиторів і дебіторів – рахунки розрахунків

Продовження таблиці 1.1.

Гомберг Л.І. (1895)	Рахунки класифікував в трьох розрізах: 1) за властивостями рахунків (зовнішні, внутрішні, причому до зовнішніх відносяться рахунки, що враховують дебіторську і кредиторську заборгованість, а до внутрішніх – рахунки власних засобів); 2) за властивостями оборотів (рахунки складових частин майна і рахунки чистого майна, останні розподіляються на рахунки результатні і рахунки капіталу); 3) за властивостями юридичних відносин (рахунки кореспондентів, агентів та власника)
А.М. Вольф (1854–1920)	Вченому належить своєрідна класифікація цінностей, яка потім стала обов'язковою для представників петербурзької школи: 1) цінності речові, 2) гроші і 3) цінності умовні. У зв'язку з цим виділяють три групи рахунків: майна, послуг, рахунків (особисті).
Августин Шибе і Карл Одерман (XIX ст.)	Представники юридичного напряму поділяли рахунки на матеріальні (актив без дебіторів) та вимог, які, в свою чергу, були поділені на рахунки розрахункових відносин (особові), боргових документів та капіталу

Джерело: сформовано автором

У Давньому Римі систематичний запис вівся в двох кодексах, в одному з яких наводилися тільки рахунки грошових коштів і розрахунків. Кодекс, який вів кредитор, звірявся з тим, що записував боржник. У кодексі не повинно було бути виправлень раніше зроблених записів. Велася книга термінових зобов'язань. У неї, на думку М. Фогта, записувалися видані у позику суми, зазначався термін їх одержання назад і відмічалася сума інтересів, що стягувалися з позичальника. Деякі автори, наприклад В. Кампі, вважають, що термінова книга зобов'язань являла собою паралельну книгу до ресконтро, оскільки в терміновій книзі зобов'язань був рахунок для кожного дебітора і кредитора.

Нідерландський дослідник Якоб ван дер Шуер (1625) вважав, що дебітор – це той, хто має (власник), хто одержує або кому посилають, той, хто купує, кому поставляють, продають або від кого сподіваються одержати платіж, або, нарешті, той, хто повинен платити [5].

У Франції М. де ла Порт, видатний вчений кінця XVII – початку XVIII ст., сформулював теорію дебетування і кредитування рахунків, яка зводилася до двох основних правил:

1) дебітор – все, що отримується у власність чи управління господарством, або та особа, яка отримує цінності;

2) кредитор – все, що перестає бути власністю чи виходить із управління господарства, або та особа, яка видає цінності.

А от італійські автори вбачали зміст бухгалтерської науки у зміні прав та зобов'язань осіб, що беруть участь у господарському процесі. Так, Лука Пачолі (1493) в «Трактаті про рахунки і записи» під час характеристики факту господарського життя виділяв чотири обов'язкові моменти, які повинні бути відображені в обліку: суб'єкт; об'єкт; час та місце. Цим моментам відповідають чотири питання: хто, що, коли і де? З цього приводу італійський вчений Л. Флорі (1970) виділяв: дебітора; кредитора; суму; характер факту. Перші дві вимоги передбачали виділення суб'єктів, третя – рахунків.

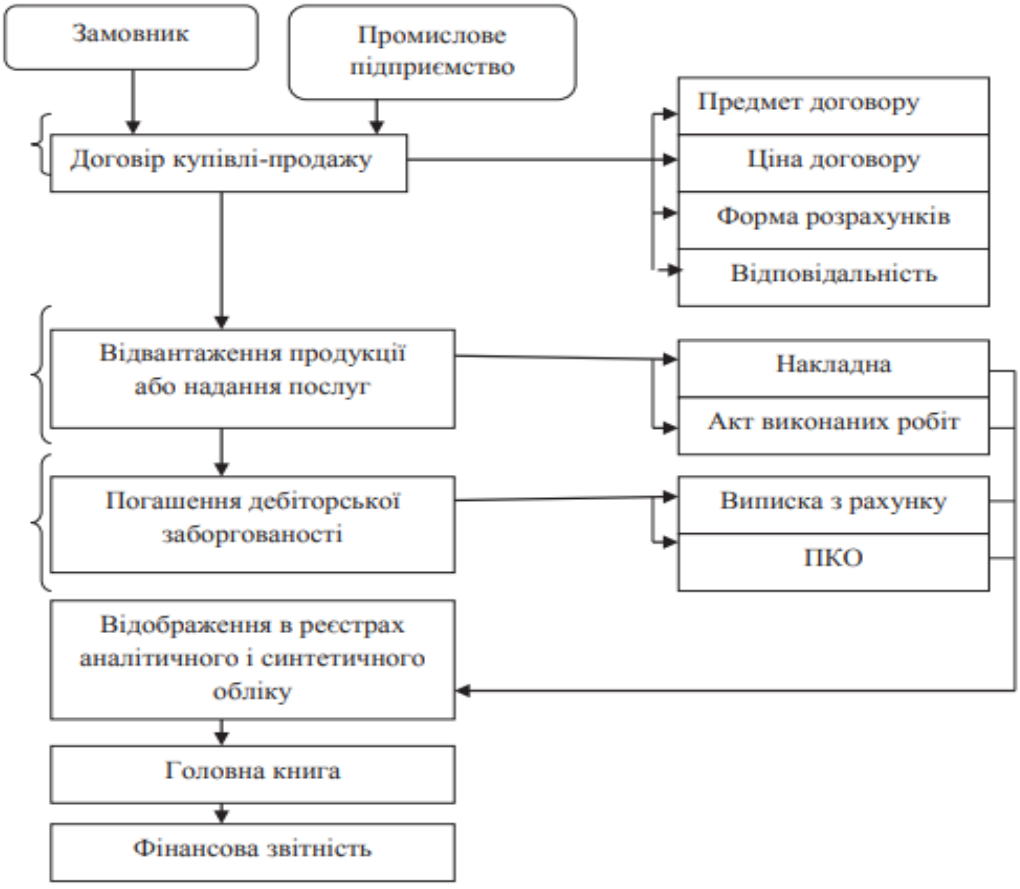

Рис. 1.1. Бухгалтерський облік відображення розрахункових операцій

Інвентаризаційна комісія у разі розбіжності залишків складає порівняльну відомість, за результатами якої керівник приймає рішення. Як

правило, відповідальні особи пишуть пояснювальні записки. Звірка з дебіторами проводиться щомісяця до двадцять п'ятого числа місяця, наступного за місяцем перевірки. Також порівняння залишків проводиться за вимогою покупців і у разі зміни менеджера, який працював із цим замовником індивідуально. Етапи та порядок загального ведення обліку розрахункових операцій наведено на рис. 1.1.

У бухгалтерському обліку розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг) і, по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків [4].

Завданнями бухгалтерського обліку розрахункових операцій є: дотримання встановлених правил розрахункових відносин; своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій: своєчасне і достовірне ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків.

Система бухгалтерського обліку повинна адаптуватися до змін зовнішнього середовища та умов функціонування підприємства, врахувати запити на інформацію різних груп користувачів та максимально задовольняти їхні потреби. Проф М.С. Пушкар, підкреслюючи домінуючу роль інформації в обліку, пропонує навіть замінити назву «бухгалтерський облік» словом «інформологія» (від лат. informo – надаю форму, зображую та грец. logos – вчення, наука), що означатиме науку про створення уяви про діяльність підприємства за допомогою отриманої інформації [4]. Вчений наголошує, що інформація повинна стати визначальним поняттям у розкритті сутності облікової системи.

Формування інформації в системі бухгалтерського обліку відбувається за кілька етапів (рис. 1.2).

Ознаками будь-якої науки є: наявність власних особливих об’єктів спостереження, власного особливого апарату дослідження цих об’єктів, власних методів їх вивчення, а також власних принципів і категорій, законів і закономірностей, здатних формально описати всю сукупність можливих явищ

в межах вибраного комплексу об'єктів. В умовах революційних наукових звершень відбувається взаємне збагачення природних і суспільних наук новими знаннями, поняттями, здійснюється їх переосмислення, розширюється можливість і необхідність застосування процесів пізнання світу кожною галуззю науки.

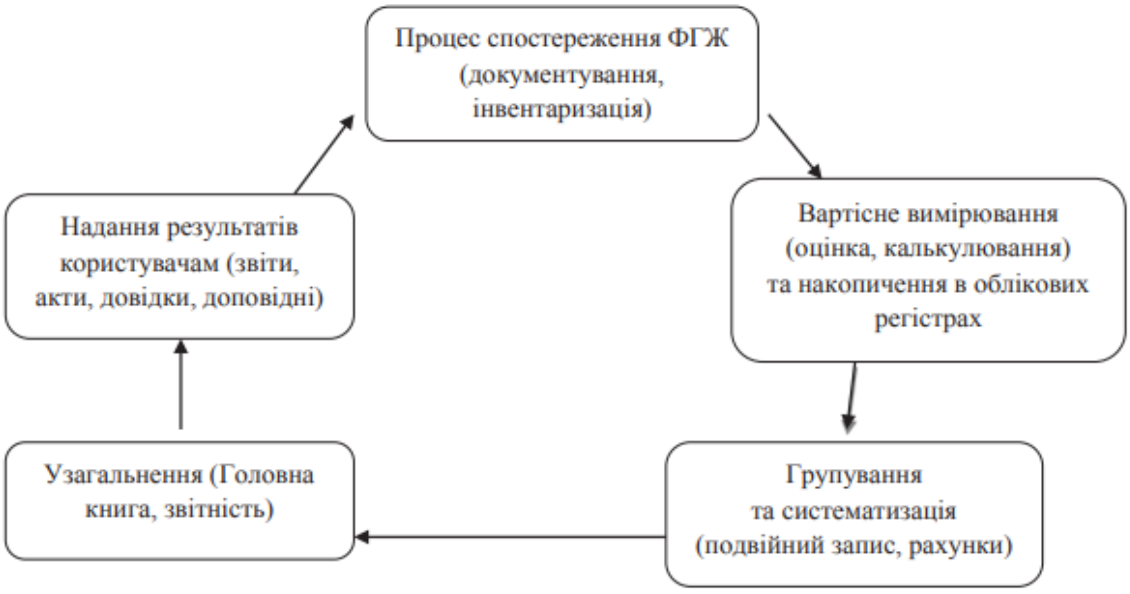

Рис. 1.2. Етапи формування інформацій в системі бухгалтерського обліку

У ринковій економіці України концепція бухгалтерського обліку визначає основи побудови системи бухгалтерського обліку: теорії та практики, але на останніх досягненнях бухгалтерського обліку як науки, досвіду зарубіжних країн.

Концепція (від лат conceptio – сприйняття, розуміння; система) – це певний спосіб розуміння, трактування яких-небудь явищ, основний погляд, керівна ідея для їх освітлення; єдиний, визначальний задум, провідна думка проекту (літературного чи наукового твору, системи та ін.). Концепція бухгалтерського обліку (Accounting concepts) – основні теоретичні принципи ведення бухгалтерського обліку і звітності.

Раніше виникали дискусії з приводу існування теоретичної бази бухгалтерського обліку, оскільки бухгалтерський облік розвивався на основі практики. Проте бухгалтери намагалися створити теорію бухгалтерського

обліку; незважаючи на те, що були запропоновані різноманітні теоретичні концепції, лише деякі з них отримали загальне визнання. Найбільш важливими є чотири концепції бухгалтерського обліку:

1) концепція діючого підприємства (on-going concern concept), яка виходить із припущення, що підприємство вважається чинним до тих пір, поки не з'являться свідчення зворотного, тому активи компанії не оцінюються як сума звичайних акцій і резервів;

2) концепція нарощування (accruals concept) – передбачає врахування доходів і витрат у момент їх виникнення, а не після того, як вони отримані або виплачені;

3) концепція незмінності (consistency concept) вимагає, щоб звітність за послідовні періоди часу велася на основі незмінності методів обліку;

4) концепція обережності (prudence concept) вимагає, щоб облік вівся на консервативної основі, тобто записи надходжень прибутку або доходу не повинні робитися до того, як гроші реально надійдуть, а записи збитків виробляються в той момент, коли ці збитки тільки прогнозуються.

Вперше, на необхідності розроблення на рівні уряду концепції розвитку бухгалтерського обліку наголошує М.С. Пушкар, відмічаючи, що вона має бути покладена в основу базової моделі обліку України. Зокрема, науковець пропонує включити в концепцію такі положення, як: характеристики облікової інформації (види обліку, якісні характеристики інформації, користувачі); структура та зміст концепції (визначення обліку як системи, парадигма обліку, категорії обліку, методологічні рівні побудови, об’єкти, суб’єкти обліку, облікова політика держави); прийняття умовностей бухгалтерського обліку (історичність, періодичність, консерватизм, вимірники та інше), елементи фінансової звітності; процедури обліку. Концепція розвитку бухгалтерського обліку повинна опиратися в основному на наукові положення, а «не на практику, яка поки що не має суттєвих досягнень» [6].

Н.М. Малюга, визначаючи перспективи побудови національної системи бухгалтерського обліку, адекватної до нових виробничих та соціальних

відносин, наголошує на потребі розроблення концепції розвитку бухгалтерського обліку як теоретичного базису інституційної та реформеної перебудови. Складниками Концепції автор вважає [7]:

– удосконалення національної системи бухгалтерського обліку, що полягає у приведенні її у відповідність до вимог ринкової економіки з урахуванням стану світових фінансових ринків;

– оновлення нормативної бази бухгалтерського обліку через розроблення методичних вказівок з питань організації та звітності;

– удосконалення методології бухгалтерського обліку;

– становлення бухгалтерської професії через створення інституту професійних бухгалтерів України;

– підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів.

Зважаючи на відсутність концепції бухгалтерського обліку розрахункових операцій, запропоновано її відповідно до етапів облікового процесу (розрізняючи організацію обліку розрахункових операцій, ведення обліку розрахункових операцій та складання звітності). Окрім того, запропоновано поділяти ведення бухгалтерського обліку розрахункових операцій на принципи:

1) зумовлені економічним оточенням (суб’єкт господарювання, часовий період, грошовий вимірник);

2) сформовані середовищем бухгалтерського обліку (обачність в оцінці, автономність фінансових результатів, безперервність);

3) вимоги (превалювання сутності над формою, нарахування та відповідність доходів і витрат, послідовність, повнота, доказовість).

Концепція бухгалтерського обліку розрахункових операцій подана на рис. 1.3.

За допомогою наведеної концепції бухгалтерського обліку розрахункових операцій буде забезпечено бухгалтерів обліковою інформацією:

– про загальні підходи до організації та ведення бухгалтерського обліку розрахункових операцій;

– про прийняття управлінських рішень щодо розрахункових операцій;

– допомагати користувачам бухгалтерської інформації в розумінні даних, які містяться в бухгалтерській звітності.

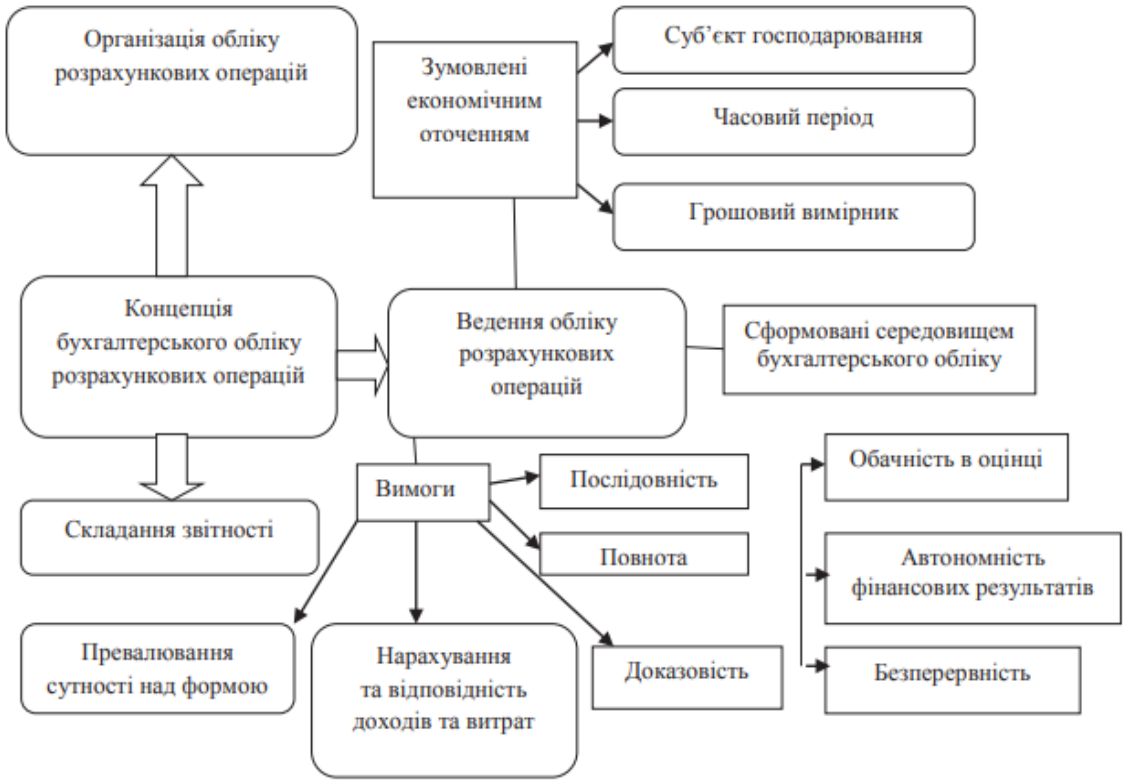

Рис. 1.3. Концепція бухгалтерського обліку розрахункових операцій

Доцільність виокремлення концепції бухгалтерського обліку розрахункових операцій зумовлена економічним оточенням та пояснюється тривимірністю навколишнього світу: будь-який об'єкт можна виміряти у просторі, часі та енергії. Тому факти господарського життя (ФГЖ) повинні стосуватися певного суб'єкта господарювання – ідентифікація у просторі; господарські операції відбуваються на певну дату, звітність складається за чітко визначений часовий проміжок (в умовах комп'ютеризації обліку це може бути не лише місяць, квартал або рік, а й день, декада, тиждень) –ідентифікація у часі; окрім того, усі ФГЖ повинні бути виміряні у грошовому вимірнику (з можливим уточненням характеристик із застосуванням натурального та трудового вимірників). Принципи, сформовані середовищем бухгалтерського

обліку, є об’єктивними за своєю сутністю, тоді як вимоги є більш суб’єктивними, саме ця група принципів найбільше змінюється зі зміною умов господарювання.

Концепція бухгалтерського обліку розрахункових операцій повинна базуватися на низці взаємопов'язаних фундаментальних концепцій, розвинених у межах теорії бухгалтерського обліку.

На нашу думку, бухгалтерському обліку розрахункових операцій притаманні такі правила його організації:

– відповідність нормативно-правовим актам у сфері регулювання бухгалтерського обліку розрахункових операцій;

– динамічність бухгалтерського обліку розрахункових операцій, постійне удосконалення облікового процесу, методології та техніки бухгалтерського обліку на основі комп’ютеризації та оптимізації затрат на ведення бухгалтерського обліку розрахункових операцій;

– використання принципів системного підходу (адаптивності, адекватності, цілісності, структурності, взаємозалежності структури та середовища, ієрархічності та ін.).

Ці правила можуть бути уточнені з урахуванням специфіки умов господарювання певного підприємства та обов’язково зазначені з детальним поясненням сутності у наказі про облікову політику суб’єкта господарювання.

1.2. Основи побудови та сутність розрахункових операцій

Взаємовідносини між підприємствами, організаціями й установами, а також між ними і населенням, мають характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини ґрунтуються на використанні грошей. При цьому підприємство водночас є постачальником продукції, товарів, робіт та послуг для одних і покупцем для інших.

Правильна організація і побудова обліку грошових розрахунків між підприємствами мають велике значення, оскільки забезпечують швидке завершення кругообороту оборотних коштів, перехід їх з товарної форми в

грошову, створюють необхідні умови для безперебійної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей.

Існує дві форми грошових розрахунків – готівкові та безготівкові. В свою чергу, до безготівкових розрахунків відносяться розрахунки із застосуванням платіжних доручень, акредитивів, розрахункових чеків (чеків), розрахунки за інкасо, а також інші розрахунки, передбачені Законом України "Про платіжні системи та переказ коштів" [13], банківськими правилами та звичаями ділового обороту. У бухгалтерському обліку розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг) і, по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків [14].

Організація розрахунків вимагає строгого дотримання фінансової дисципліни, своєчасної сплати боргів по зобов’язаннях і забезпечення своєчасного одержання засобів за реалізовану продукцію і надання послуг. Затримка оплати за отримані матеріальні цінності або несвоєчасне надходження засобів за реалізовану продукцію і надання послуг призводить до фінансових труднощів у веденні господарської діяльності підприємства. Основні завдання розрахункових операцій наведено на рис.1.4.

Рис. 1.4. Завдання розрахункових операцій

Основу побудови бухгалтерського обліку грошових розрахунків визначає їх класифікація. Класифікація розрахункових операцій подана на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Класифікація розрахункових операцій

Наведена класифікація є узагальненням та систематизацією зазначених підходів до класифікації розрахункових операцій. Від існуючих вона відрізняється: повнотою побудови – дозволяє охопити основні фактори, які впливають на розрахункові операції; чіткістю назви ознак – припускає можливість швидко встановити його джерело, що значно полегшує керування конкретним видом розрахункових операцій; стислістю назви ознак – необхідна для полегшення його практичного використання; логічністю – дозволяє простежити зв'язок між групами різних факторів; зрозумілістю – необхідна для доступного оволодіння інформацією. Все це дозволяє її використовувати на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

На рис. 1.6. подана класифікація розрахункових операцій за суб'єктами, яка поділяє розрахунки на юридичних та фізичних осіб.

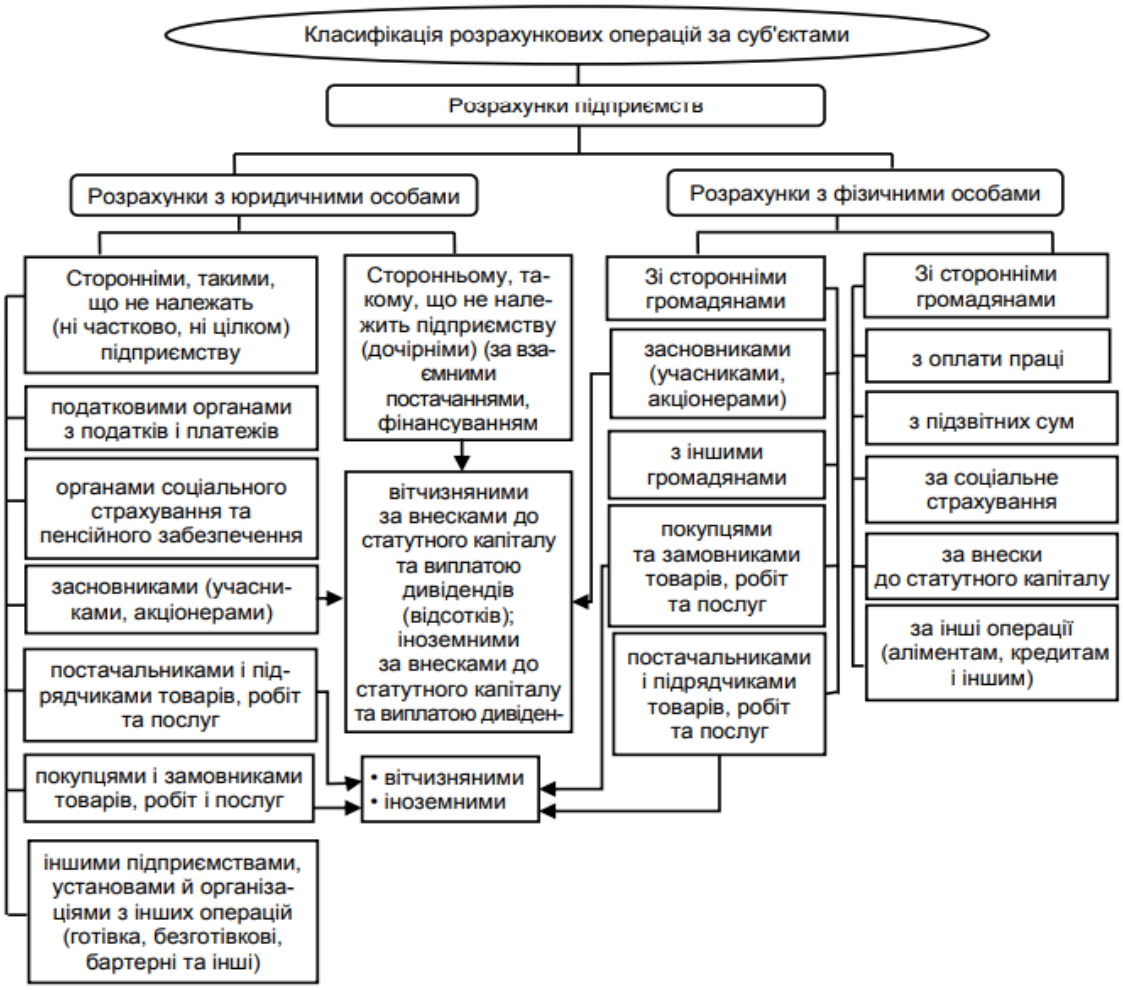

Рис. 1.6. Класифікація розрахункових операцій за суб'єктами

Складниками механізму розрахунків є також організаційно-технічні фактори і відповідні комунікаційні та інші структури, діяльність яких пов’язана із забезпеченням розрахунків і регламентується певними правовими нормами. Розрахунки базуються на русі господарських засобів між різними суб’єктами. Нами узагальнено поняття розрахунків в різних літературних джерелах (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Визначення терміну «розрахунки» в обліково-економічній літературі

№ з/п	Автор	Визначення
1	Безруких П.С.	Розрахунки – це грошові відносини, що виникають між організаціями за товарними і нетоварними операціями.
2	Чацкис Е.Д., Лисюк А.Н., Михайлова Т.П	Розрахунки – це система відносин між підприємствами й особами, заснована на грошовому поверненні вартості товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг.

Продовження таблиці 1.2.

3	Сухарєв А.Я.	Розрахунки – здійснення платежів за грошовими зобов'язаннями
4	Парашутін Н.В., Козлова Е.П.	Під розрахунковими відносинами розуміють зобов'язання покупця оплатити у встановлені строки вартість матеріальних цінностей, послуг й іншої заборгованості після виконання постачальником своїх договірних зобов'язань або право постачальника вимагати платіж від покупця за відвантажену йому продукцію або надані послуги.

Джерело: сформовано автором [15]

Як зазначалося вище, організація розрахунків вимагає строгого дотримання фінансової дисципліни, своєчасної сплати боргів по зобов'язаннях і забезпечення своєчасного одержання засобів за реалізовану продукцію і надання послуг і саме тому вона має бути побудована на застосуванні принципів, які представлені на рис.1.7.

Рис. 1.7. Принципи організації розрахункових операцій

Таким чином, у бухгалтерському обліку під розрахунками мається на увазі:

1) здійснення оплати іншим юридичним і фізичним особам за отримані від них товари, роботи, послуги, працю й інші матеріальні та нематеріальні активи шляхом перерахування або видачі готівки, передачі товарів, виконання робіт або надання послуг, передачі права власності на акції, облігації або частини статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів підприємства;

2) одержання від юридичних і фізичних осіб товарів, робіт, послуг, результатів праці, акцій, облігацій або частини статутного капіталу й інших матеріальних і нематеріальних активів на правах покупця, засновника тощо;

3) одержання від юридичних і фізичних осіб коштів, товарів, робіт, послуг, акцій, облігацій або частини статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів у порядку оплати переданих товарів, робіт, послуг і інших матеріальних і нематеріальних активів;

4) передача готової продукції, товарів, виконання робіт або надання послуг, передачі право власності на акції, облігації або частину статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів підприємства на правах постачальника (підрядника) іншим юридичним і фізичним особам.

Отже, можна зробити висновок, що класифікація розрахункових операцій за суб'єктами найбільш оптимальна та відповідає сучасним уявленням про види розрахунків і структуру Плану рахунків та її можна використовувати на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

1.3. Нормативно – правове регулювання розрахункових операцій

Відповідно до ст. 2 Закону про РРО **розрахункова операція** (далі за текстом — РО) — це приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівкових коштів за повернутий покупцем товар (ненадану послугу), а у разі застосування банківської платіжної картки — оформлення відповідного розрахункового документа щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або, у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця.

Таке визначення розрахункової операції **діє з 15.08.2000 р. і відтоді не змінювалося**. До цієї дати через РРО реєструвалося тільки отримання готівки, а з 15 серпня 2000 р. РРО реєструє як готівкові, так і безготівкові оплати від покупців. Уже більше ніж 21 рік **РРО — це не тільки про готівку**.

Звісно, за 21 рік відбулося багато змін у законодавстві, істотно змінилися банківські технології, а формулювання визначення РО не змінилося. Тож на практиці виникають суперечки і непорозуміння щодо того, які із сучасних операцій відносити до розрахункових, а які — ні. Навіть контролюючі органи не дають точних орієнтирів у цьому питанні.

Розберемо визначення РО на окремі цеглинки. Для наочності будемо називати сторони операції «продавець» та «покупець», а предметом операції може бути товар або послуга.

Одночасність продажу товару/послуг та їх оплати

Для повного розуміння суті розрахункової операції потрібно розглянути момент, коли відбувається передача товару/надання послуги та отримання оплати за товар/послугу.

Не випадково у визначенні РО немає слова «роботи». За ст. 837 ЦКУ за договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на власний ризик **виконати певну роботу** за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується **прийняти й оплатити** виконану роботу. Тобто, щоб виконати роботу, потрібен певний час. Після виконання роботи замовник приймає її результат і оплачує. Тож у разі виконання та оплати **робіт** розрахункових операцій не виникає. Прикладом цього може бути ремонт приміщень, коли виконання роботи та її оплата не можуть збігатися в просторі та в часі, а робота не *«споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності»*, вона має певний результат — відремонтоване приміщення. Оплата робіт відбувається після їх закінчення та приймання.

Але, з огляду на сталу позицію податківців, у разі отримання оплати за роботи в готівковій формі або з використанням платіжних карток усе-таки доведеться реєструвати такі оплати через РРО.

Розрахункова операція виникає під час розрахунків із покупцем/клієнтом за товари чи послуги, коли надання товару/послуги відбувається **одночасно** з отриманням оплати за такий товар/послугу. Продавець надає покупцю/клієнту товар чи послугу і водночас отримує оплату

за це. Унаслідок таких операцій у сторін не виникає заборгованості, ніхто нікому нічого не заборгував, товарно-грошові відносини сторін починаються і закінчуються одномоментно. Продавцю і покупцю не потрібно ідентифікувати один одного, аби потім стежити за заборгованістю. Це і є усна форма договору, описана у ст. 206 ЦКУ: *«усно можуть вчинятися правочини, які повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення»*.

У разі коли товар передається покупцю одночасно з отриманням оплати за нього і це відбувається одночасно і в одному місці, жодних питань немає — це розрахункова операція. З послугами так само, адже послуга споживається в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності (ст. 901 ЦКУ). Класичний приклад — побутові послуги, які оплачуються одночасно з їх наданням.

Це важливо для розуміння сутності РО — **одночасність обміну товару/послуг на їх оплату.** Власне, саме тому операція і називається **розрахунковою** — всі розрахунки проведено під час надання товару/послуги.

Проте на практиці податківці ігнорують цей момент і вважають розрахунковою операцією всі операції, пов’язані з прийманням від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо без прив’язки до моменту і місця реалізації товарів/послуг. Звідси випливають їхні вимоги формувати чек РРО в таких випадках:

— під час відправлення товару поштою на умовах післяплати. Чек РРО формується у момент відправлення товару;

— під час отримання повної або часткової передплати за товар/послугу, які будуть надані пізніше.

Зважаючи на таку позицію податківців, яку вони змінювати не мають наміру, надалі **будемо класифікувати розрахункову операцію саме за способом розрахунку**, тобто як саме було отримано оплату за товар/послугу, не беручи до уваги те, чи було надано товар/послугу одночасно з отриманням оплати.

Які форми оплати належать до «розрахункових» форм?

Тож які форми оплати точно визначають розрахункову операцію? Як відрізнити «розрахункову» оплату від «нерозрахункової»? Знову дивимося визначення розрахункової операції: *«приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо».*

Приймання від покупця готівки — це готівкова розрахункова операція. Що таке готівка, визначено у п. 3 Положення №148: **готівка** — це грошові знаки національної валюти України (**банкноти і монети**, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні банкноти та монети, які є платіжними засобами). Тож якщо СГ приймає готівку від покупця за товари/послуги, то він зобов'язаний зареєструвати таку оплату через РРО. Крім приймання готівки, жодні інші операції не «прирівнюються» до готівкових і такими не є.

Приймання від покупця платіжних чеків. Позаяк, як ми наголосили вище, визначення розрахункової операції прийняте ще 2000 року, то нині поняття «платіжного чека» вже не міститься у чинному законодавстві і цього виду розрахункових операцій вже немає.

Приймання від покупця жетонів. Жетони також уже відійшли в минуле. Зокрема, ще нещодавно жетони використовувалися як платіжні засоби для проїзду в транспорті або у гральних закладах, проте і в цих сферах уже настали зміни — жетони у транспорті замінено на інші засоби, а роботу гральних закладів припинено.

Приймання від покупця платіжних карток. І ось ми підійшли до найцікавішого — безготівкових розрахункових операцій, які полягають у **прийманні від покупця платіжних карток**. Позаяк готівка в цьому разі не використовується, то така операція є безготівковою розрахунковою операцією. Це підтверджує і п. 6 розділу ІІІ Положення №705: переказ, ініційований з використанням електронного платіжного засобу для зарахування коштів на рахунок отримувача, є безготівковим розрахунком. А згідно з визначенням РО в Законі про РРО він належить до розрахункових операцій.

Продавець дав покупцю номер своєї платіжної картки для оплати за товар/послугу

По-перше, розрахункова операція — це виключно **приймання карток від покупців**, а не прийняття продавцем коштів «на свою картку». Нині поширена така точка зору, що якщо продавець дав покупцю лише номер своєї платіжної картки і покупець сплатив продавцю за цим номером, то це розрахункова операція, тому що платіж надійшов «на картку» продавцю (начебто при цьому використовується картка, а чия вона, — до уваги не береться). Навіть комітет ВРУ з питань фінансів у листі від 30.12.2021 р. №04-32/10-2021/409504 у відповіді на запитання 4 пише: *«РРО/ПРРО не застосовується у разі оплати покупцем коштів виключно на поточний рахунок фізичної особи — підприємця, крім карткового, оскільки така операція не є розрахунковою, тобто продавець надає покупцю повні банківські реквізити для здійснення оплати (поточний рахунок у форматі IBAN)»*. І податківці у ЗІР також допускають хибну думку про «карткові» рахунки продавців.

Насправді це не так. Нині немає окремих «карткових» рахунків, бо їх скасували з 1 січня 2019 року. А саме: на підставі постанови НБУ від 21.12.2018 р. №143 з Плану рахунків банку вилучено рядки 427 та 439, у яких містилися рахунки 2605 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання для здійснення операцій з використанням платіжних карток» та 2625 «Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій з використанням платіжних карток». Ці рахунки з 01.01.2019 р. вже не використовуються, тож тепер уже немає так званих карткових рахунків. До поточного рахунку фізособи або СГ може емітуватися платіжна картка, а може й не емітуватися. Також до одного рахунку може емітуватися кілька карток або одна картка до кількох рахунків (див. п. 4 та 5 розділу ІІІ Положення №705).

Як випливає з визначення поняття «платіжна картка» , вона зазвичай дає можливість саме **оплачувати** товари/послуги та знімати готівку.

Про **приймання коштів на рахунок** за допомогою картки продавця тут не йдеться.

Визначення понять

Електронний платіжний засіб — платіжний інструмент, який надає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю кошти та ініціювати їх переказ (п. 1.14 ст. 1 Закону про платіжні системи).

Платіжна картка — це електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується **для ініціювання переказу коштів з рахунку платника** або з відповідного рахунку банку **з метою оплати вартості товарів і послуг**, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором (п. 1.14 ст. 1 Закону про платіжні системи).

Кожна платіжна картка емітується до певного рахунку, на якому зберігаються кошти держателя картки, і, відповідно, цій картці відповідає цей рахунок. Нині номери рахунків формуються тільки у форматі IBAN (International Bank Account Number) — міжнародний номер банківського рахунку. Тож іншого формату номера рахунку в Україні немає. Отже, кожна картка однозначно пов’язана з певним рахунком її власника, і за номером картки банк може ідентифікувати рахунок, до якого вона емітована, а кошти будуть переказані продавцю саме на такий рахунок IBAN.

На практиці відбувається так: продавець дає покупцю номер своєї картки, яка емітована до його рахунку, номер якого у форматі IBAN містить цифри «2600» (у Плані рахунків банку — це кошти на вимогу суб’єктів господарювання). Далі покупець за цим номером картки може переказати кошти на рахунок продавця, до якого емітована ця картка. Жодного **приймання карток від покупця** тут не відбувається, продавець отримує кошти від покупця на свій рахунок IBAN. Надати номер картки — це

просто зручніший спосіб надати покупцю свої платіжні реквізити. При цьому покупець сам обирає спосіб оплати: зі свого рахунку через інтернет-банкінг, через касу банку чи ПТКС тощо.

Покупець як стороння особа жодним чином не може дізнатися, чи емітована картка до рахунку продавця, чи ні, поки сам власник рахунку не повідомить покупця про це.

Аналогічним чином відбувається зарахування заробітної плати на рахунки працівників за номерами їхніх платіжних карток.

Приклад Покупець замовив в інтернет-магазині книжку вартістю 300 грн. Продавець-ФОП повідомив покупцю номер картки, яка емітована до його підприємницького рахунку 5168747423547500. Покупець робить платіж зі свого рахунку через свій інтернет-банкінг. Банк видає покупцю повідомлення такого змісту або схожого: «Підтвердьте дію. Платіж на картку підприємства. Ви будете переадресовані на поповнення рахунку, до якого емітована картка». У разі згоди покупця система видає йому форму для здійснення платежу на рахунок ФОПа, в якій буде видно прізвище та код ФОПа, номер його рахунку в форматі IBAN, у цій формі також можна змінити призначення платежу та суму. Тобто покупець здійснює класичний переказ на рахунок ФОПа. Для здійснення цього переказу покупцю не потрібно знати строк дії картки продавця та її CVV-код (який має право знати лише сам власник картки).

При цьому сума оплати 300 грн не зменшується на суму банківських комісій. У загальному випадку комісію за цей переказ сплачує відправник, а отримувачу на рахунок буде зараховано всю суму платежу — 300 грн.

Висновок: якщо продавець дає покупцю номер своєї картки для оплати, банк ідентифікує рахунок отримувача за номером цієї картки і зараховує кошти на його рахунок за номером IBAN, до якого емітовано картку. Картка продавця при цьому перебуває у нього, і покупець жодним чином не може «використати» цю картку для здійснення переказу на рахунок, до якого вона емітована.

Як можна здійснювати «приймання від покупця платіжних карток»?

Операції з **приймання від покупця платіжних карток** забезпечує окремий учасник розрахунків — банк-еквайр. Відповідно до п. 2 розділу V Положення №705 еквайр зобов'язаний забезпечити технологічне, інформаційне обслуговування торговців (у контексті цієї статті — продавців) і проведення розрахунків із ними за операції, здійснені між торговцями та користувачами з **використанням електронних платіжних засобів, на підставі договору**. В Україні поширений еквайринг двох видів: з використанням POS-терміналів та інтернет-еквайринг.

Приймання оплати платіжними картками офлайн за допомогою POS-термінала здійснюється безпосередньо у точці продажу товарів/послуг. POS-термінал зчитує дані пластикової платіжної картки покупця або «електронної картки» — мобільного платіжного інструменту, який реалізований в апаратно-програмному середовищі мобільного телефону чи іншого бездротового пристрою користувача (п. 1.19-3 ст. 1 Закону про платіжні системи), та ініціює платіж з рахунку покупця на рахунок банку-еквайра. Відтак банк-еквайр перераховує всі прийняті платежі за день на рахунок продавця. Щоб використовувати POS-термінал, продавцю потрібно укласти договір еквайрингу з банком відповідно до п. 2 розділу V Положення №705.

Приймання оплати платіжними картками онлайн здійснюється за допомогою спеціальної програми, яка є програмним аналогом POS-термінала, так само як програмний РРО виконує функції «фізичного» РРО. Часто цю програму називають платіжним віджетом, який встановлюється на сайт продавця.

Як під'єднати платіжний віджет на сайт

Зазвичай алгоритм під'єднання платіжного віджета на сайт продавця включає такі етапи:

1) реєстрацію продавця у платіжній системі, обмін документами з банком-еквайром;

2) отримання підтвердження від еквайра й укладення договору еквайрингу (як і у попередньому випадку). На цьому етапі банк-еквайр отримує від продавця інформацію про нього та номер його рахунку в форматі IBAN;

3) встановлення і налаштування платіжного віджета на сайті продавця;

4) початок приймання платежів від покупців.

Віджет оплати виглядає як спливаюче вікно, яке вбудовано на сайті продавця і відкривається при натисканні на кнопку «Купити», «Оплатити» тощо. Покупець вводить дані своєї картки (номер, строк дії та CVV-код (опціонально) в новому спливаючому вікні, яке пов’язане з платіжною системою, до якої під’єднався продавець. Ось це і є «приймання від покупця платіжних карток», тільки не в магазині, а в Інтернеті. Порівняйте цю оплату з оплатою «на картку» продавця, яку ми показали у прикладі вище — нічого спільного.

Позаяк для застосування POS-термінала та платіжного віджета продавцю обов’язково потрібно укласти договір з еквайром, то сама собою еквайрингова операція у продавця не виникне. Не буває так, що покупець самовільно, за власним бажанням сплатить продавцю платіжною карткою, якщо продавець не має договору з еквайром і відповідно можливості прийняти картковий платіж.

На жаль, податківці у коментованих консультаціях все ще ототожнюють інтернет-банкінг Приват24, Ощад24 тощо з еквайрингом, тож мета цього розділу — показати принципові відмінності між інтернет-банкінгом та еквайрингом.

Висновок: застосувати платіжну картку покупця для оплати можна тільки у два способи — за допомогою POS-термінала або платіжного віджета. Але для того щоб застосовувати обидва ці способи, продавець повинен укласти договір із банком-еквайром. Він самостійно обирає, з яким банком

укласти договір еквайрингу та який спосіб (та матеріально-технічну базу) застосовувати для прийняття до оплати платіжних карток. Покупець може або погодитися із запропонованим способом, або утриматися від оплати. Комісію за переказ коштів сплачує продавець.

Решта безготівкових операцій, які відбуваються в господарському обороті між продавцями та покупцями з метою оплати за товари, послуги і роботи, є переказом коштів з рахунку покупця на рахунок продавця без застосування платіжних карток.

Поняття переказу коштів визначено у п. 1.24 ст. 1 Закону про платіжні системи: **переказ коштів** — це рух певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому у готівковій формі.

Ініціювання переказу (тобто розпорядження на переказ коштів) може здійснюватися способами, визначеними у ст. 21 Закону про платіжні системи, зокрема, шляхом:

— подання ініціатором до банку, в якому відкрито його рахунок, розрахункового документа — йдеться про подання до банку платіжного доручення в паперовій формі або в електронній формі через сервіс інтернет-банкінгу. До цього пункту належать платежі, ініційовані покупцями з використанням сервісів Приват24, Ощад24, monobank, інтернет-банкінг будь-якого іншого банку. Також сюди належить поповнення рахунку продавця за номером його картки, яке ми розглядали у прикладі вище. Покупець ініціює оплату на рахунок продавця у своєму інтернет-банкінгу. Платіжні картки (номер, строк дії, CVV-код) при цьому не застосовуються;

— подання платником до будь-якого банку документа на переказ готівки і відповідної суми коштів у готівковій формі — це платіж через касу банку;

— подання ініціатором до відповідної установи — учасника платіжної системи документа на переказ, що використовується у відповідній платіжній системі для ініціювання переказу, — тут маються на увазі операції у платіжних системах. Перелік важливих платіжних систем в Україні див. на сайті Нацбанку. Сюди входять, зокрема, поштові перекази, сервіси IPay, Easypay,

Portmone та інші, які уможливлюють здійснення платежу на рахунок продавця за номером IBAN.

— використання **держателем** електронного платіжного засобу для: 1) оплати вартості товарів і послуг або 2) для отримання коштів у готівковій формі. Перше — це **еквайрингова операція, яка є розрахунковою** для потреб застосування РРО. Зверніть увагу: платіжну картку використовує саме її держатель (ще один аргумент на користь того, що оплата за номером картки іншого держателя не є розрахунковою операцією. Оплата «з картки» — розрахункова операція, оплата «на картку» — не розрахункова);

— надання клієнтом банку, що його обслуговує, належним чином оформленого доручення на договірне списання. Це — аналог першого пункту цього переліку, але тут розпорядження на здійснення переказу клієнт надає заздалегідь. Це також можна зробити за допомогою інтернет-банкінгу;

— внесення готівкових коштів для подальшого переказу за допомогою платіжних пристроїв. Сюди входять операції з використанням ПТКС тощо.

Це, в принципі, і всі способи, якими покупець може ініціювати безготівковий переказ на рахунок продавця, і тільки один із них потребує застосування РРО. У всіх випадках, крім еквайрингу, покупець сам обирає спосіб ініціювання платежу на рахунок продавця, і комісія банку лягає теж на покупця. Продавець отримує переказ на свій рахунок у повній сумі платежу і не може впливати на вибір покупцем способу оплати. Відповідно продавець і не повинен перейматися тим, в який спосіб оплатить йому покупець і чи це раптом не підведе його під монастир, тобто під застосування РРО.

Банки можуть використовувати різні балансові рахунки для проведення операцій клієнтів, зокрема:

— рахунок 2600 — кошти на вимогу суб’єктів господарювання. З цього рахунку, як правило, надходять перекази коштів від покупців-СГ, які ініційовані самим платником;

— рахунки 2620 та 2621 — кошти на вимогу фізосіб та кошти на вимогу суб’єктів незалежної професійної діяльності. З цих рахунків надходять

перекази від покупців-фізосіб та самозайнятих фізосіб, ініційовані платниками;

— рахунки 2650 та 2654 — кошти на вимогу небанківських фінансових установ та кошти на вимогу небанківських фінансових установ, прийняті для подальшого переказу. Такі рахунки означають, що оплата проведена через небанківські фінансові установи, в тому числі через ПТКС, які не належать банкам. Якщо продавець не укладав договору еквайрингу з такими установами, платіж, отриманий через такі рахунки, не є розрахунковою операцією;

— рахунки 2902 та 2909 — кредиторська заборгованість за прийняті платежі та інша кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку. Це операції з прийняття готівки до каси банку або операції через інтернет-банкінг (деякі банки проводять оплати через інтернет-банкінг саме через ці рахунки);

— рахунок 2920 — транзитний рахунок за операціями, здійсненими через банкомат. З цього рахунку надходять кошти, внесені покупцями через банківський ПТКС;

— рахунок 2924 — транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток. З цього рахунку і надходять кошти від банку-еквайра, з яким у продавця укладено договір еквайрингу. Проте з нього можуть надійти й інші платежі, що не є еквайринговими операціями — все залежить від банку.

Але цей перелік не вичерпний і тому може використовуватися лише як орієнтир, а остаточне рішення слід приймати виходячи зі суті операції, а не з номера рахунку, з якого надійшли кошти.

РОЗДІЛ ІІ
МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В ТОВ «НОВА ПОШТА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Нова Пошта»

Заснована у 2001 році «Нова Пошта» - українська кампанія, що забезпечує сервіс експрес-доставки документів, вантажів і посилок для фізичних та юридичних осіб.

Група «Нова Пошта» пропонує своїм клієнтам - як юридичним особам, так і приватним особам - повний спектр логістичних і поштових послуг. У Групу входять українські та закордонні підприємства, які схематично представлені на рис. 2.1, зокрема «Нова Пошта», «НП Логістик», «ПОСТ ФІНАНС» і «Нова Пошта Інтернешнл».

«Нова Пошта» - лідер логістичного ринку експрес-перевезень, що забезпечує просту доставку кожному клієнту – у відділення, поштамти, на адресу – і дозволяє тисячам підприємців створювати і розвивати бізнес не лише в Україні, але й за кордоном.

Мережа підприємства нараховує понад 2671 відділень по вій території України, а кількість відправлень перевищила 146 млн., за 2018 рік.

«НП Логістик» - компанія, що надає послуги фулфілменту: зберігання товару на складах, комплектацію та відправку замовлень отримувачу.

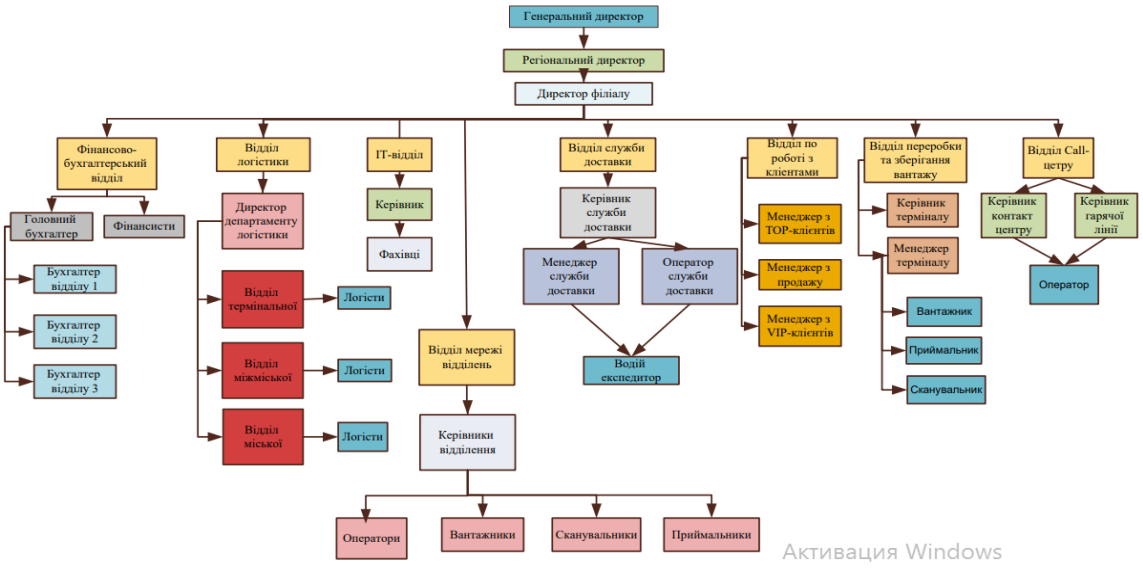
«ПОСТ ФІНАНС» - завдяки небанківській фінансовій установі клієнти кампанії здійснювати грошові перекази та операції з електронними грошима. «Нова Пошта Інтернешнл» розвиває та виходить на міжнародну мережу, щоб надавати клієнтам послуги експрес-доставки не лише в Україні, але й за кордоном [16].

Група «Нова Пошта» працює із дотриманням усіх норм українського законодавства. У сукупності, Група перерахувала в бюджет країни близько 1,5 млрд. грн. податків і зборів за останні роки.

Рис.2.1. Структура групи «Нова Пошта»

Організаційна структура ТОВ «Нова Пошта» дуже розгалужена, як це видно з рис. 2.2. Виходячи із даної організаційної структури підприємства ТОВ «Нова Пошта», можна побачити, що кожен підрозділ самостійний, але безпосередньо взаємно пов’язаний з іншими підрозділами організаційної системи підприємства. Результати роботи будь-якого підрозділу апарату управління оцінюються показниками, що характеризують реалізацію ними своїх цілей і завдань. По кожній підсистемі формуються «ієрархія» послідовності, а також правил роботи, охоплюючи всю організацію від верху до низу.

Активация Windows

Рис.2.1. Організаційна структура компанії ТОВ «Нова Пошта»

Державна реєстрація проведена 19.01.2001 року. Станом на 20.05.2022 року компанія перебуває в реєстрі платників ПДВ - індивідуальний податковий номер: 313167116014. Станом на 20.05.2022 місцезнаходженням реєстраційної справи є Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація.

Таблиця 2.1.

Ідентифікаційні реквізити, місцезнаходження та засоби зв'язку ТОВ «Нова Пошта»

Повне найменування	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НОВА ПОШТА"
Скорочене найменування	ТОВ "НОВА ПОШТА"
Найменування іноземною мовою	"NEW POST" LIMITED LIABILITY COMPANY
Скорочене найменування іноземною мовою	"NEW POST" LLC
Організаційно-правова форма	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Код за ЄДРПОУ	31316718
Територія (область)	Україна, Київська область
Район	Голосіївський район
Поштовий індекс	03026
Населений пункт	м. Київ
Вулиця, будинок	вулиця Столичне Шосе, б.103
Веб сторінка:	www.novaposhta.com.ua
E-mail:	corp.com@novaposhta.ua

Джерело: складено автором

Вданий момент часу ТОВ «Нова Пошта» є товариством з обмеженою відповідальністю із розміром статутного капіталу 4 654 075,00 грн., яку діє на основі статуту, забезпечує ведення бухгалтерського обліку та складає фінансову звітність, має власну печатку та поточний рахунок в банку.

Таблиця 2.2.

Основні види діяльності

Код за КВЕД	Вид діяльності
1	**2**
52.29	**Основний** Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту
46.18	**Інші** Діяльність посередників, що спеціалізуються в торгівлі іншими товарами
73.11	Рекламні агентства

Продовження таблиці 2.2.

1	2
46.19	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
78.30	Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами
82.99	Надання інших допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у.
47.19	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах
47.43	Роздрібна торгівля в спеціалізованих магазинах електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку й зображення
47.54	Роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах
47.62	Роздрібна торгівля газетами та канцелярськими товарами в спеціалізованих магазинах
47.78	Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах
47.91	Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу інтернет
49.41	Вантажний автомобільний транспорт
52.10	Складське господарство
53.20	Інша поштова та кур'єрська діяльність
64.19	Інші види грошового посередництва
66.22	Діяльність страхових агентів і брокерів
70.22	Консультування з питань комерційної діяльності й керування
86.21	Загальна медична практика
86.90	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я

Джерело: складено автором

Протягом звітного періоду зміни в організаційний структурі відповідно до попередніх звітних переодів не відбувались. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу дорівнює 18496 осіб. Фонд оплати праці становить 3207503 тис.грн. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) на 31.12.2021 становить 12 977 осіб.

Спостерігається посилення господарського потенціалу, на що вказує збільшення суми активів на 41,26%. Тобто у підприємства збільшується обсяг наявного у розпорядженні майна.

Таблиця 2.3.

Горизонтальний аналіз активів ТОВ «Нова Пошта»

у 2020-2021 рр., тис. грн.

Показник	2020	2021	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Незавершені капітальні інвестиції	701136	1544921	843785	120,35
Основні засоби	3351500	6180924	2829424	58,92
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	4583693	8314732	3731039	59,15
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	678593	704235	25642	52,40
Інша поточна дебіторська заборгованість	848238	2473319	1625081	44,33
Гроші та їх еквіваленти	917065	827839	-89226	-0,45
ОБОРОТНІ АКТИВИ	2716690	5194063	2477373	18,74
АКТИВИ	7300383	13508795	6208412	41,26

Джерело: розраховано автором

Той факт, що активи зростають більш швидко, ніж дохід від продажу товарів і послуг, вказує на необхідність пошуку резервів оптимізації поточної структури активів. Збільшення суми балансу зумовлене зростанням як оборотних (+18,74%), так і необоротних активів (+59,15%).

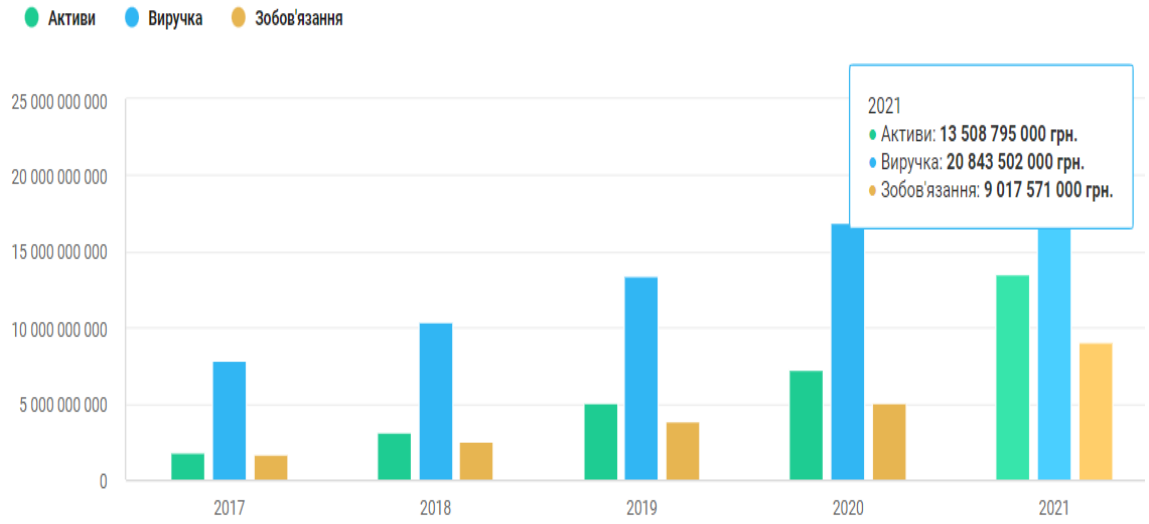

Рис.2.2. Динаміка зміни величини активів, виручки та зобов'язань ТОВ «Нова Пошта» у 2017-2021 рр., у 2016-2020 рр., грн.

Провівши аналіз пасивів можна відзначити, що збільшується сума наявних джерел фінансування для залучення активів, що зумовлено зростанням власного капіталу (+105,37%) і короткострокових зобов'язань (+47,26%).

Таблиця 2.4.

Горизонтальний пасивів активів ТОВ «Нова Пошта»

у 2020-2021 рр., тис. грн.

Показник	2020	2020	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток	2154949	4459269	2304320	106,93
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	2186904	4491224	2304320	105,37
Інші довгострокові зобов'язання	1241240	2443924	1202684	96,89
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	1638422	3900212	2261790	138,05
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1447572	2562553	1114981	77,02
товари, роботи, послуги	802700	1037757	235057	29,28
КОРОТКОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	3475057	5117359	1642302	47,26
БАЛАНС	7300383	13508795	6208412	85,04

Джерело: розраховано автором

Факт зростання суми власного капіталу вказує на підвищення рівня благополуччя власників.

Зростання загальної суми зобов'язань забезпечує більш повне розкриття наявного потенціалу компанії, хоча призводить до підвищення залежності від зовнішніх постачальників фінансових ресурсів.

На протязі аналізованого періоду підприємство незмінно є лідером внутрішнього ринку (таблиця 2.5.). Для більш змістовного уявлення місця компанії на ринку України скористаємося аналітичними можливостями платформи YouControl та відобразимо у таблиці інформацію щодо індикаторів ринкового скорингу ТОВ «Нова Пошта» за 2017 – 2021 роки.

Для визначення узагальнюючого показника в розрахунок береться місце підприємства у секторі, ринку та субринку, паралельно визначаючи відповідну частку даних сегментів в динаміці.

Таблиця 2.5.

Показники ринкового скорингу

ТОВ «Нова Пошта» за 2017 – 2021 роки

Фінансовий індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
Індекс MarketScore	A/4.0	A/3.9	A/3.9	A/3.8	A/3.8
Частка у секторі	1,82%	2,11%	2,49%	3,35%	4,56%
Частка ринку	6,03%	7,39%	8,38%	11,40%	17,25%
Частка на субринку	9,80%	12,62%	13,64%	17,37%	27,00%
Місце компанії в секторі	7	6	6	4	4
Місце компанії на ринку	3	2	2	1	1
Місце компанії на субринку	3	2	2	1	1
Абсолютний приріст виручки за рік, млн грн	3293,5	2608,6	2975,9	3449,5	3940,6
Відносний приріст виручки за рік, %	72,0%	33,2%	28,4%	25,6%	23,3%
Абсолютний середньорічний приріст виручки за 3 роки, млн грн	2163,5	2784,7	2959,3	3011,3	3455,4
Сукупний середньорічний темп зростання виручки за 3 роки, %	78,7%	70,2%	43,3%	29,0%	25,8%

Джерело: складено автором за даними youcontrol

Результати аналізу свідчать про те, що протягом часового лагу який застосовувався в дослідженні, величина індексу MarketScore зазнає поступового зменшення з рівня A/4.0 у 2017 році до позначки A/3.8 у 2021 році. Незважаючи на це за попередні п’ять років підприємству вдалося покращити своє становище в секторі з 1,82% у 2017 році до 4,56% у 2021 році. Це було основним чинником підняття компанії з 7-го місця в секторі у 2017 році на 4-те місце у 2021 році. Ще краще вдалося зафіксувати позиції на рівні ринку та субринку, де ми спостерігаємо лідируючи позиції ТОВ «Нова Пошта» починаючи з 2020 року. На протязі усього досліджуваного періоду ми можемо спостерігати збільшення значень абсолютного середньорічного приросту виручки за 3 роки з 2163,5 млн.грн у 2017 році до 3455,4 млн.грн у 2021 році. Це с свою чергу призвело до збільшення величини сукупного середньорічного темпу зростання виручки за три роки до 25,8% у 2021 році.

2.2. Методика, порядок та техніка ведення обліку готівкових та безготівкових коштів у ТОВ «Нова-Пошта»

Для здійснення операцій на поточному рахунку до банку підприємство подає документи, форми яких затверджені Національним Банком України. Перерахунок коштів на рахунок постачальників підприємство здійснює за допомогою платіжного доручення. Платіжне доручення є розпорядженням обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого підприємства, оформлене за спеціально встановленою формою.

Будь-яке перерахування (крім сплати податків та зборів до бюджету) здійснюється на основі документального підтвердження, до них відносяться: акти виконаних робіт, наданих послуг, договори, накладні, рахунки-фактури, ТТН, листи, накази та ін.

Будь-яке перерахування (крім сплати податків та зборів до бюджету) здійснюється на основі документального підтвердження, до них відносяться: акти виконаних робіт, наданих послуг, договори, накладні, рахунки-фактури, ТТН, листи, накази та ін.

Бухгалтер при отриманні виписки нумерує її, перевіряє наявність підтверджувальних документів, на підставі яких зараховані чи списані кошти, перевіряє відповідність сум у виписці сумам у документах і проставляє кореспонденцію відповідно до проведених операцій. На полях проставляються коди, а на документах ще і порядкові номери запису у виписці.

Після проведення кожної господарської операції касир робить записи у касовій книзі, після чого дані із первинних документів групуються в Журнал №1, тут відображаються з кредиту рахунка 31 "Рахунки в банках" в дебет рахунків, а у відомості 1-2 - в дебет рахунка 31 "Рахунки в банках" з кредиту рахунків.

Записи в Журналі 1 і відомості 1-2 ведуться на підставі виписок банку за рахунками і доданими до них документами. Групування сум для відображення в Журналі 1 і відомості 1-2 необхідних підсумків здійснюється шляхом

підрахунку відповідних даних у виписках чи доданих до них документах згідно з наведеними у них бухгалтерськими проведеннями.

Таблиця 2.6

Документування операцій з грошовими коштами

ТОВ «Нова-Пошта»

№ п/п	Форма документу	Первинні документи	Призначення документу
1	**2**	**3**	**4**
1	Грошовий чек	Для одержання готівки з рахунку в банку	
2	Об'ява на внесок готівки	Для внесення готівки на рахунок в банку	
3	Супровідна відомість до сумки з грошовою виручкою	Застосовується при здачі готівки інкасатору	
4	ФКЧ-1	Фіскальний касовий чек на товари (послуги)	Розрахунковий документ, надрукований реєстратором розрахункових операцій (РРО) при проведенні розрахунків за продані товари(надані послуги)
5	ФКЧ-2	Фіскальний касовий чек видачі коштів	Розрахунковий документ, надрукований РРО при проведенні розрахунків у разі видачі коштів покупцеві при поверненні товару, компенсації послуг, прийнятті цінностей під заставу, виплаті виграшів у державній лотереї та в інших випадках
6	РК-1	Розрахункова квитанція	Використовується при реєстрації розрахунків за продані товари (надані послуги) або при видачі коштів покупцеві у разі повернення товару, компенсації послуги.
7	П-53	Платіжна відомість	Виплата грошових коштів з каси декільком особам
8	П-49	Розрахунково-платіжна відомість	Розрахунок виплат по заробітній платі та її виплата з каси
9	Платіжне доручення	Письмове доручення банку, який обслуговує підприємство, на перерахування певної суми коштів з поточного рахунку в банку на рахунок постачальника	

Джерело: складено автором

Залишок коштів на розрахунковому рахунку в банку відображається у відомості 1.2 тільки на початок і кінець місяця. Протягом місяця для оперативного обліку використовуються дані про залишки коштів, що відображені у виписках банку.

ТОВ «Нова-Пошта» при здійсненні безготівкових розрахунків застосовує чекову форму розрахунків, ця умова вказана під час укладання договору з банком. Взаємовідносини між банком здійснюється на платній основі з укладанням договору про розрахунково-касове обслуговування.

Керівник підприємства слідкує за рухом коштів на поточному рахунку, звертає увагу на будь-які зміни і передбачає їх наслідки для фінансового стану підприємства. Об'єктом обліку операцій по рахунках в банку є вільні грошові кошти підприємства в національній валюті.

Синтетичний облік на рахунку 31 здійснюється у відповідності до облікової політики підприємства та робочого плану рахунків підприємства.

Рахунок 311 "Поточні рахунки в національній валюті". Це головний "робочий" рахунок підприємства. Саме даний рахунок використовується для здійснення основної маси розрахунків підприємства з покупцями і замовниками, з постачальниками і підрядчиками, з податковими органами і фондами й іншими юридичними і фізичними особами. Підприємство, у залежності від необхідності може мати кілька поточних рахунків, але тільки в різних банках.

Таблиця 2.7

Робочий план рахунків ТОВ «Нова-Пошта»

Синтетичний рахунок	Субрахунок	Призначення
31	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	Призначений для обліку коштів в національній валюті»
313/1 «Інші рахунки в банку в національній валюті»	Обліковується рух коштів які перебувають на особових рахунках	
313/2 «Кредитний рахунок»	Обліковується рух коштів по кредитним операціям підприємства	

Джерело: складено автором

Аналітичний облік за даним рахунком ведеться відповідно до робочого плану рахунків за видами рахунків, він дає можливість щоденно визначати залишки грошових коштів понад мінімальної потреби для розміщення його у високоліквідних активах.

Облік руху грошових коштів на банківських рахунках здійснюється наступним чином: за дебетом рах.31 відображаються надходження грошових коштів, за кредитом - їх використання.

Типові бухгалтерські проведення, які найчастіше зустрічаються в обліку ТОВ «Нова-Пошта» наведено в табл. 2.8.- 2.9.

Таблиця 2.8

Облік надходження безготівкових коштів у відділенні ТОВ «Нова-Пошта» у вересні 2021 року

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1	Дострокове погашення дебіторської заборгованості	311	16	2356
2	Передача готівки в банк	311	301	25000
3	Перерахування грошових коштів з одного рахунку на інший	311	311	12600
4	Зарахування на розрахунковий рахунок коштів, що знаходились в дорозі	311	331	4529
5	Погашення дебіторами короткострокових векселів	311	341	48900
6	Погашення покупцями та замовниками дебіторської заборгованості по відвантаженим їм товарам, виконаним роботам, наданим послугам	311	361	17450
7	Повернення раніше виданого авансу від продавця	311	371	56000
8	Надходження від винних осіб коштів в цілях відшкодування збитків	311	375	1200
9	Погашення заборгованості іншими дебіторами шляхом внесення коштів на поточний рахунок	311	377	14200
10	Грошові надходження від продажу власних акцій, раніше викуплених у інших підприємств	311	451	8790
11	Погашення дебіторської заборгованості засновниками по внескам в статутний капітал	311	46	12000
12	Отримання підприємством довгострокового кредиту	311	501	100000
13	Отримання підприємством довгострокового небанківського кредиту	311	505	50000
14	Одержання підприємством короткострокового кредиту	313/2	601	50000
15	Надходження грошових сум від дочірніх підприємств	311	682	26700

Продовження таблиці 2.8.

1	2	3	4	5
16	Надходження орендної плати в рахунок майбутніх періодів	311	69	12000
17	Надходження виручки від продажу готової продукції	311	701	6700
18	Надходження виручки від продажу товарів	311	702	32000
19	Надходження виручки від реалізації робіт, послуг	311	703	38700

Джерело: складено автором

Порядок відображення по бухгалтерських рахунках і субрахунках операцій по даним "іншим" рахункам у банках нічим не відрізняється від того, що використовується по поточних рахунках. Надходження грошей на кожний з "інших" банківських рахунків відображається по дебету відповідного субрахунку, а списання коштів з банківського рахунка відображається по кредиту. Залишки по бухгалтерських рахунках повинні копійка в копійку збігатися із залишками по відповідним для них банківським рахункам.

Таблиця 2.9

Облік надходження безготівкових коштів у відділенні ТОВ «Нова-Пошта» у жовтні 2021 року

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1	Надходження готівки в касу підприємства	301	311	250
2	Оприбутковано дорожніх чеків	33	311	4600
3	Перераховано коштів на купівлю валюти	333	311	56800
4	Оприбуткування короткострокових цінних паперів	35	311	43670
5	Перерахування грошових коштів в рахунок сплати робіт, послуг	39	311	67500
6	Повернення вкладених в статутний капітал внесків засновника	46	311	12000
7	Повернення невикористаних коштів цільового фінансування	48	311	7800
8	Погашення довгострокового кредиту	501	311	53890
9	Погашення довгострокового векселю	511	311	42890
10	Погашення довгострокових облігацій	521	311	13270
11	Оплата по зобов'язанням згідно договору фінансової аренди	531	311	34890
12	Погашення короткострокового кредиту	601	311	5470
13	Погашення короткострокового векселя	621	311	6570
14	Погашення зобов'язання перед постачальниками та підрядчиками за виконані роботи, послуги	631	311	43670
15	Перерахування грошових коштів в якості податків і обов'язкових платежів	641,642	311	32100

Продовження таблиці 2.8.

1	2	3	4	5
16	Перерахування грошових коштів в порядку розрахунку з органами соціального страхування	65	311	2370
17	Виплата заробітної плати персоналу шляхом перерахування її на особові рахунки в ощадних банках	66	311	143900
18	Повернення постачальнику чи підрядчику раніше отриманого авансу	681	311	65890

Джерело: складено автором

Синтетичний облік за рахунком 31 «Рахунки в банках» ведеться в журналі №1 та Відомості 1.2.(витяг і з відомості 1.2 показано в таблиці 2.10)

Таблиця 2.10

Витяг з відомості 1.2 ТОВ «Нова-Пошта» за листопад 2021 року

Номер запису	Дата виписок банку	30 «Готівка»	36 «Розрахунки із покупцями і замовниками»	37 «Розрахунки з дебіторами»	50 «Довгострокові позики»	Всього
Сальдо на початок місяця 1300						
1	2.11	9000	6500	15500	-	31000
2	7.11	12000	2600	14600	-	29200
3	13.11	7000	2340	12220	21560	43120
4	16.11	22700	12500	35200	-	70400
Всього	50700	21340	2600	12220	86860	123020
Сальдо на кінець місяця 1300 + 86860 - 25000 =63160						

Джерело: складено автором

За листопад 2021 року сальдо дебету рахунку 311 ТОВ «Нова-Пошта» склало 1300 грн, На кінець місяця залишок готівки склав 21340 грн, за розрахунками з покупцями та замовниками – 2600 грн, за розрахунками з дебіторами – 12220 грн, за довгостроковими позиками -86860 грн.. Відповідно сальдо дебету рахунку 311 на кінець місяця склало 63160 грн.

Таблиця 2.11.

Оборотна відомість по рахунку 311 за жовтень 2021 року ТОВ «Нова-Пошта», грн

Рахунок	Обороти за період	
1	2	3
Банківські рахунки Стаття руху коштів	Дебет	Кредит
311	397 654,96	397 654,96
Рахунок в банку	397 654,96	397 654,96

1	2	3
Виручка від реалізації послуг	81 691,00	
Відшкодування за ремонт	200,00	
Відшкодування земельного податку		5 102,21
Військовий збір		93,75
Депозит	171 751,75	175 756,00
Депозит %	147,21	
ЄСВ на ФОП		1 375,00
За оренду приміщення		6 000,00
Заробітна плата		2 600,00
Заставна сума вартості орендованого обладнання	16 200,00	
Лайф		545,00
ПДФО		1 125,00
Повернення невикористаних грошових коштів		7 533,00
Повернення заставної суми вартості орендованого обладнання		68 000,00
Поворотня фінансова допомога від засновника	120 000,00	
Погашення заборгованості по поворотній фінансовій допомозі		120 000,00
Послуги інтернет		400,00
Послуги охорони		700,00
Послуги перевізника	6 665,00	2 425,00
Реклама		6 000,00
Разом	397 654,96	397 654,96

Джерело: складено автором

В табл..2.11 наведена оборотна відомість по рахунку 311 за жовтень 2021 року.

Отже, зміст безготівкових розрахунків розкривається в платіжних документах, безготівкові розрахунки дозволяють здійснювати широкомасштабний моніторинг договірних зобов’язань як платниками, так і одержувачами грошей, а іноді і контролюючими та правоохоронними органами. Негрошові активи ТОВ «Нова Пошта» відображаються в Балансі у складі оборотних активів у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Для обліку наявності та руху коштів на поточному банківському рахунку, які можуть бути використані для поточних операцій підприємства, призначено рахунок 31 «Рахунки в банку». Цей рахунок активний, балансовий, призначений для обліку господарських активів.

2.3. Удосконалення обліку готівкових та безготівкових операцій ТОВ «Нова Пошта» з використанням інформаційних технологій

Сучасний рівень розвитку характеризується комп'ютеризацією всіх сфер народного господарства. Реальний обліковий процес поширюється на робочі місця, на територію ТОВ «Нова Пошта» і здійснюється в конкретних організаційно-технічних умовах. Ці посади слід розглядати як потенціал для організації обліку автоматизованих робочих місць (АРМ) бухгалтера.

Автоматизоване бухгалтерське рішення фінансово-розрахункового обліку операцій ТОВ «Нова Пошта» включає такі завдання:

- облік готівки в касі ТОВ «Нова Пошта»;
- облік готівки на банківських рахунках;
- облік розрахунків з підзвітними особами, інших розрахунків;
- аналітичний облік за відповідними рахунками коштів і розрахунками;
- аудит фінансово-розрахункових операцій.

Робота АРМ бухгалтера з обліку фінансово-розрахункових операцій ТОВ «Нова Пошта» забезпечує в діалоговому режимі облік фінансових операцій, що відображають щоденний стан ТОВ «Нова Пошта», виконує необхідні розрахунки для аналізу фінансового стану для визначення резервів для прискорення руху грошових коштів. Бухгалтер повинен мати можливість активно аналізувати стан розрахунків, інструментів тощо.

Формування інформації вхідних і вихідних документів здійснюється одночасно з автоматичним вилученням документів за зразками типових форм первинних документів.

Фінансовий автоматизований облік за бухгалтерськими рахунками на ТОВ «Нова Пошта» здійснюється шляхом формування інформації на кореспондентських рахунках.

При формуванні первинних даних (платіжних доручень, банківської виписки, консолідованого платіжного доручення) для банківських операцій ТОВ «Нова Пошта» використовується технологія, подібна до касових операцій. Для цього використовується нормативно-довідкова інформація

(довідник бухгалтерських рахунків, довідник зовнішніх організацій, довідник структурних підрозділів, довідник статей бухгалтерського обліку, довідник курсів валют), що дозволяє автоматично формувати постійні дані первинних банківських документів ТОВ «Нова Пошта».

На підставі виписок банку вносяться відомості про поточний або валютний рахунок ТОВ «Нова Пошта».

У завданні «Облік розрахунків з підзвітними особами» відображається формування оборотів за звітний період, а також початковий залишок на фонд оплати праці підзвітних осіб та призначення розрахунків. Підзвітні особи подають до бухгалтерії ТОВ «Нова Пошта» авансові звіти про використання підзвітних сум з додаванням підтвердних документів.

Бухгалтер ТОВ «Нова Пошта» перевіряє авансовий звіт, встановлює законність витрат, вказує суму витрат, що підлягають затвердженню, складає та фіксує на комп'ютерних носіях, формує базу даних.

На підставі раніше внесених даних про касові та банківські операції, а також даних, внесених до авансових звітів, формується особовий рахунок підзвітної особи, який виводиться на екран або принтер.

Для аналітичного обліку розрахунків з підзвітними особами в цілому по ТОВ «Нова Пошта» формується звіт про розрахунки з підзвітними особами. Виписка дозволяє контролювати рух коштів по кожному номеру фонду оплати праці. Відповідно до цієї заяви бухгалтерія ТОВ «Нова Пошта» визначає стан розрахунків на певну дату по кожному об'єкту та в частині аналітичного обліку.

Особливе місце в автоматизовані системі обліку ТОВ «Нова Пошта» займає функція отримання додаткової інформації.

Розташування даних у базі даних дозволяє бухгалтеру ТОВ «Нова Пошта» виконувати облікові та контрольні функції у зручній формі.

Для аналізу надходжень і витрат коштів ТОВ «Нова Пошта» за банківськими операціями інформація виводиться на дисплей або друкуючий пристрій.

АРМ бухгалтера для обліку фінансових операцій ТОВ «Нова Пошта» забезпечує режим запиту сукупних даних. Цей режим призначений для отримання довідкового матеріалу на запит на будь-який день місяця, накопичення інформації, взаємозв'язку наступних умов логічних зв’язків:

- за видами документів або за всіма видами;
- за номером документа або діапазоном номерів;
- за датою документа або діапазоном дат;
- з урахуванням основного документа або кола рахунків;
- на субрахунку основного документа або діапазоні субрахунків;
- на валютному рахунку основного або діапазону валютних рахунків;
- з урахуванням відповідного документа або кола рахунків;
- на субрахунку відповідного документа або діапазоні субрахунків;
- у розмірі гривні або діапазоні сум у гривнях;
- за сумою в іноземній валюті або діапазоном сум в іноземній валюті;
- за ім'ям або кодом імені.

Для управління рухом коштів підприємство повинно мати при необхідності візуальну інформацію, яка дозволяє аналізувати надходження або витрати коштів.

На досліджуваному підприємстві використовується програма 1С, але вона вже трохи застаріла, ми пропонуємо використати для обліку MASTER: Бухгалтерія.

MASTER: Бухгалтерія розроблена для українського ринку. В одній програмі можна одночасно вести облік діяльності необмеженої кількості юридичних осіб. Звітність формується окремо для кожного підприємства, а довідники контрагентів, співробітників та номенклатури - спільні. Програма передбачає роботу з усіма системами оподаткування. Податкову й бухгалтерську звітність формувати легко: програма робить це автоматично. Користувач може роздрукувати документ, зберегти на комп’ютері чи відправити його одразу в контролюючі органи. Звіти можна вивантажувати в різні системи подачі звітності.

На MASTER: Бухгалтерію легко перейти з інших програм для бухгалтерського обліку. Дані про контрагентів, співробітників компанії, інформацію по договорах автоматично перенесуться до MASTER: Бухгалтерії.

Користувач легко знайде потрібний документ, сформує платіжне доручення або нарахує зарплату працівникам.

Функціонал MASTER: Бухгалтерії охоплює всі види операцій на підприємствах малого та середнього бізнесу.

− операції по касі та розрахунки з підзвітними особами;

− операції з грошовими коштами та їх еквівалентами;

− облік основних засобів;

− облік ТМЦ та МШП;

− розрахунки з контрагентами;

− розрахунки заробітної плати;

− облік витрат; − податковий облік;

− фіскальна звітність;

− зведена бухгалтерська звітність.

MASTER: Бухгалтерію можна встановити на свій комп’ютер або працювати в хмарі. Програма має інтерфейси українською, російською та англійською мовами. Вартість системи є доступною для малого й середнього бізнесу. Ціна залежить від того, яку версію програми використовуватиме підприємство, і скільки осіб має працювати в системі одночасно.

Отже, на ТОВ «Нова Пошта» використовується програма 1С, але вона вже трохи застаріла, ми пропонуємо використати для обліку MASTER: Бухгалтерія. Використання даної програми дозволить вдосконалити облік на ТОВ «Нова Пошта», вона є доступною за ціною та інтерфейсом для малих підприємств, легко форматується відповідно до вимог замовника, автоматично оновлюється програма зі збереженням архівних даних. Використання програми доступно для декількох користувачів, якими окрім головного бухгалтера маже бути директор та заступник директора. Програма також має і мобільні додатки, що є актуальним в умовах військового стану обмежень.

РОЗДІЛ ІІІ
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

3.1. Фінансовий аналіз ефективності діяльності ТОВ «Нова Пошта» як результат здійснення готівкових та безготівкових розрахунків

Насамперед нам необхідно провести аналіз рівня ліквідності та платоспроможності ТОВ «Нова Пошта» за 2017 – 2021 роки. При здійсненні розрахунків ми можемо скористатися методикою розробленою нашими стейкхолдерами, а саме аналітичною платформою корпорації You Control, що в свою чергу дасть нам змогу обчислити величину індикатора Fin Score. Цей показник трактується як скоринговий індекс фінансової стійкості компанії та дає змогу проведення аналізу повного спектра фінансової активності компанії, а саме зрозуміти положення підприємства відносно рівня ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності.

Аналізуючи отримані результати, ми можемо стверджувати що незважаючи на тимчасовий спад у 2019 році, компанія все ж таки змогла покращити своє положення в плані ліквідності за аналізований період. В підтвердження цієї думки ми можемо привести той факт, що за два останні роки величина індикатора Fin Score перебувала на найбільшому рівні (таб.3.1.).

Таблиця 3.1.

Динаміка рівня ліквідності ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Фінансовий індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
Індекс FinScore	A/3,1	A/3,5	B/3,0	A/3,3	B/3,5
Ліквідність					
Поточна ліквідність	75,1%	108,8%	80,8%	78,20%	101,5%
Абсолютна ліквідність	5,7%	11,9%	32,5%	26,4%	16,2%
Коефіцієнт «кислотний тест»	69,3%	101,4%	77,4%	72,7%	96,9%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	68,0%	100,7%	76,9%	72,3%	96,6%
Відношення грошових коштів до активів	4,9%	6,8%	17,8%	12,6%	6,1%
Проміжний коефіцієнт покриття	67,6%	99,9%	75,8%	72,2%	80,8%

Джерело: складено автором за даними you control

Окремо слід зауважити на тому, що у 2017 році рівень поточної ліквідності перебував на позначці 75,1% при нормі референтного значення більше 100%, а вже у 2021 році даний індикатор збільшився вище референтного рівня і перебував на позначці 101,5%. В той же час, величина абсолютної ліквідності зросла з 5,7% у 2017 році до 16,2% у 2021 році і це звичайно є позитивним явищем, але слід звернути увагу що референтне значення при цьому перебуває на рівні більше 20%. Крім того, провівши загальногалузевий аналіз, ми прийшли до висновку, що ТОВ «Нова Пошта» мало вищі показники поточної ліквідності у порівнянні з середніми значеннями по галузі (рис.3.1.).

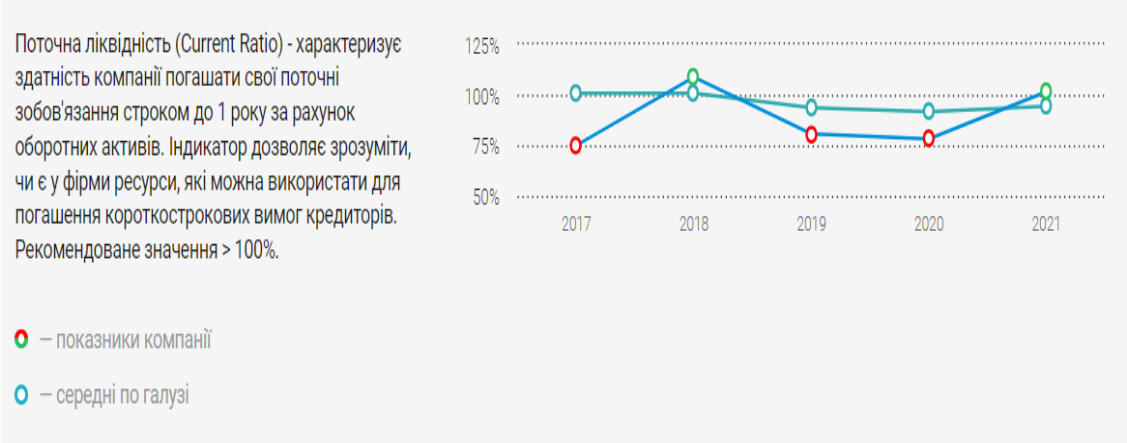

Рис.3.1. Динаміка зміни поточної ліквідності ТОВ «Нова Пошта» та середньогалузевої величини за 2017-2021 роки

З проведеного аналізу (рис.3.1.), ми можемо бачити, що на початку досліджуваного періоду середньогалузева величина постійної ліквідності дорівнювала 100,7%, що було вище референтного значення, в той час як цей же індикатор у ТОВ «Нова Пошта» становив відповідно 75,1%. Проте у кінці досліджуваного періоду у 2021 році підприємству вдалося перевищити середньогалузеві значення індикатора досягнувши рівня 101,5% при середньому значенню по галузі 94,3%. Слід відмітити, що найкращих результатів компанії вдалося досягти у 2018 року, а вже після цього ми можемо діагностувати проблеми підприємства при погашенні його поточних зобов’язань строком до 1 року за рахунок оборотних активів, оскільки протягом 2019-2020 років значення коефіцієнта поточної ліквідності хоча і

збільшувалося 80,8% у 2019 році та 78,2% у 2020 році, проте вони не перевищували нормативного значення.

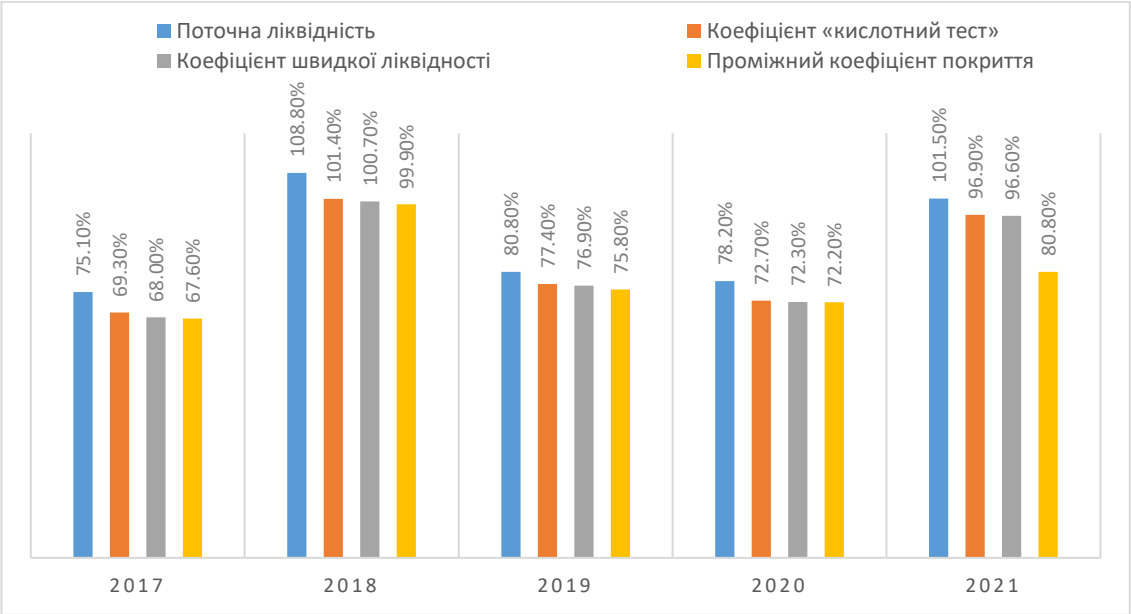

Рис.3.2. Динаміка зміни основних показників ліквідності ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Як ми бачимо з даних таблиці 3.1. та рис.3.2 всі значимі індикатори, що характеризують ліквідність компанії мали тенденцію до збільшення протягом усього досліджуваного періоду. Так, співвідношення між оборотними активами (без величини запасів) та поточними зобов'язаннями компанії збільшилася з 69,3% у 2017 році до 96,6% у 2021 році, при цьому лише у 2018 році величина «кислотного тесту» в ТОВ «Нова Пошта» значно перевищувапла середньогалузеві значення і становила 101,4% в компанії проти 78,4% по галузі, а весь інший аналізований період компанія була не в змозі досягти цих показників. Аналогічна ситуація спостерігається з іншими двома показниками які характеризують стан ліквідності у ТОВ «Нова Пошта», а саме коефіцієнтом швидкої ліквідності та проміжним коефіцієнтом покриття, які відповідно збільшилися з 68,0% у 2017 році до 96,6% у 2021 році по швидкій ліквідності та з 67,6% у 2017 році до 80,8% у 2021 по проміжному коефіцієнту покриття.

Наступним етапам аналізу фінансових коефіцієнтів на наш погляд є детальний аналіз індикаторів які дають змогу описати стан

платоспроможності аналізованого суб'єкта господарювання.

Таблиця 3.2.

Динаміка рівня платоспроможності ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Фінансовий індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
Індекс FinScore	A/3,1	A/3,5	B/3,0	A/3,3	B/3,5
Платоспроможність					
Коефіцієнт автономії	11,3%	18,1%	24,6%	30,0%	33,2%
Відношення чистого боргу до EBITDA	2,4	3,2	1,8	1,7	2,7
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	32,0%	48,2%	44,1%	47,7%	54,0%

Джерело: складено автором за даними you control

Здійснивши аналіз рівня платоспроможності ТОВ «Нова Пошта» ми можемо спостерігати окремі позитивні зрушення в частині збільшення частки власного капіталу компанії у величині коштів, інвестованих у її діяльність, а саме з 11,3% у 2017 році до збільшення на рівні 33,2% у 2021 році. Ця тенденція дає нам змогу стверджувати, що підприємство стає більш фінансово незалежним від кредиторів, проте навіть зараз це значення не перевищує референтного рівня, який має бути на рівні >=50% для підприємств сектору нефінансових корпорацій, куди відноситься базова компанія. Однак, подібна ситуація є типовою для усієї галузі, де середньогалузевий показник за досліджуваний період жодного разу не перевищив референтне значення і навіть демонстрував тенденцію до зниження з 36,6% у 2017 році до 31,9% у 2021 році.

Позитивну динаміку ми також спостерігаємо при аналізі коефіцієнта платоспроможності, який демонструє у скільки разів чистий борг перевищує величину прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань. Іншими словами, характеризує розмір наявного боргового навантаження та його відповідності наявним доходам отриманим в процесі здійснення господарської діяльності. А саме, відношення чистого боргу до EBITDA збільшилося з 2,4 у 2017 році до 2,7 у 2021 році що з одного

боку перебуває в межах референтного рівня (від 3 до 5), проте все одно перевищує середній показник по галузі, який у середньому протягом усього досліджуваного періоду перебував на позначці 2.2. Крім того, до позитивних моментів, що характеризують платоспроможність, слід віднести збільшення індикатора що характеризує покриття необоротних активів власним капіталом з 32,0% у 2017 році до значення на рівні 54,0% у 2021 році.

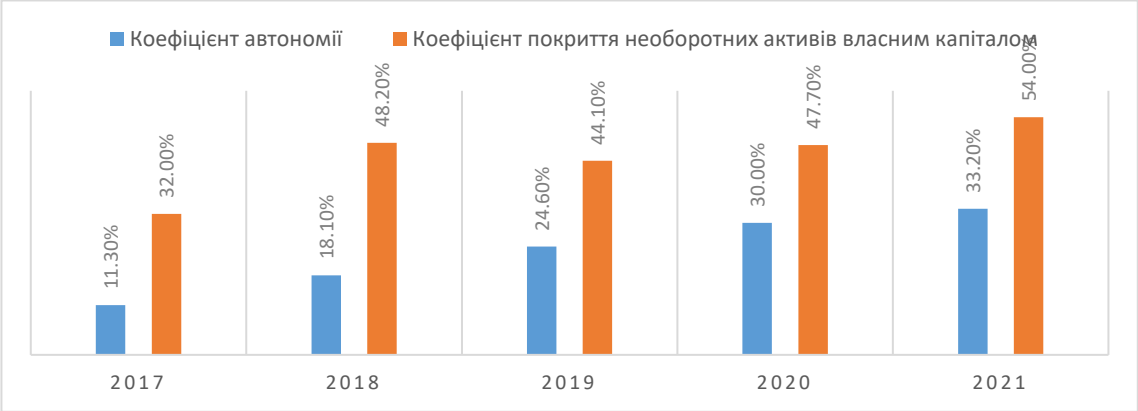

Рис.3.3. Динаміка зміни основних показників платоспроможності ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Ще одним кроком, який дозволяє системно аналізувати здатність компанії своєчасно та у повному обсязі розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями є дослідження показників прибутковості.

Таблиця 3.3.

Динаміка рівня прибутковості ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Фінансовий індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
Індекс FinScore	A/3,1	A/3,5	B/3,0	A/3,3	B/3,5
Прибутковість					
ROA - Рентабельність активів	22,6%	18,1%	15,1%	13,6%	19,2%
Рентабельність власного капіталу	-	263,6%	160,3%	78,0%	118,9%
RCA - Рентабельність оборотних активів	35,0%	29,0%	34,2%	36,5%	50,1%
NPM - Чиста маржа	5,4%	5,4%	5,8%	5,9%	12,5%
ROTA - Рентабельність загальних активів	33,2%	25,0%	25,1%	22,2%	25,4%
Валова рентабельність собівартості	26,6%	23,1%	28,1%	31,3%	26,8%
Рентабельність операційних витрат	129,9%	121,0%	142,4%	151,7%	147,0%
Чиста рентабельність витрат	7,6%	6,0%	8,1%	9,9%	8,3%

Джерело: складено автором за даними you control

Даний блок індикаторів налічує вісім коефіцієнтів, які всебічно характеризують з одного боку скільки прибутку приносить той чи інший вид економічного активу, а з іншого показує відношення різних видів прибутку до різних видів собівартості. Результати обчислень індикаторів у вигляді динамічного ряду надані в таблиці 3.3. та на рисунку 3.4.

Аналіз даних таблиці 3.3. та рис. 3.4. доречно проводити у двох напрямами: перший – динаміка зміни показників рентабельності використання активів, та другий - в контексті відношення прибутку до собівартості.

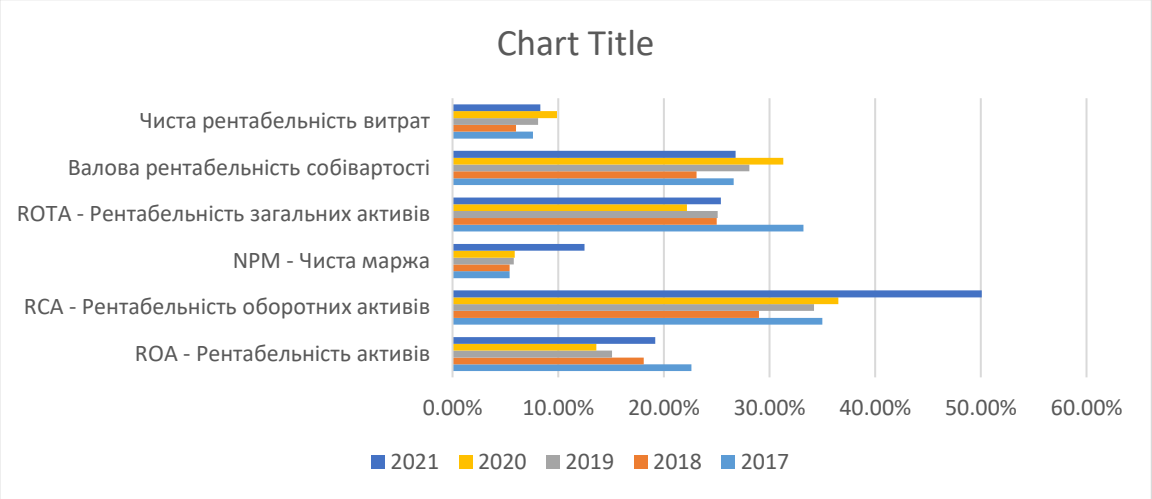

Рис.3.4. Динаміка зміни основних показників рентабельності ТОВ «Нова Пошта» за 2017-2021 роки

Дані таблиці 3.3. дають змогу стверджувати, що ТОВ «Нова Пошта» протягом досліджуваного періоду значно покращила свої позиції з точки зору прибутковості. Так, якщо у 2017 році на кожні 1000 грн активів компанії приросили підприємству 226 грн. прибутку, то вже в 2021 році компанії не вдалося втримати цю тенденцію і величина прибутку сягала 192 грн на кожні 1000 грн активів. Поряд з цим, досліджуючи цей же показник на рівні галузі, ми також спостерігаємо позитивні зміни. Так, якщо рентабельність активів в середньому по галузі у 2017 році становила 0,6% і забезпечувала 6 грн. прибутку на кожну 1000 грн. активів то через чотири роки, у 2020 році даний показник знизився до 1,5% то забезпечував вже лише 15 грн. прибутку на кожну 1000 грн. активів.

Правильно побудована економічна політика компанії дозволила їй

поліпшити відношення чистого прибутку до загальної виручки компанії. Так у 2017 році чиста маржа перебувала на позначці 5,4%, але вже у 2021 році величина NPM досягла додатного значення 12,5%, при тому що середнє значення цього показника по галузі у 2021 році перебувало на рівні 1,3%.

3.2. Організація та методика аудиту готівкових та безготівкових розрахунків

Оскільки аудит безготівкових розрахунків не є обов'язковим то дану перевірку може проводити служба внутрішнього аудиту.

Безготівкові розрахунку проводяться через банківську установу тому при аудиті операцій на рахунках у банку основними джерелами є: — витяги банків з відповідних рахунків із додатками, які є підставою для проведення прибутково-видаткових операцій; — копії платіжних доручень, доручень-вимог, заяв на виставлення акредитива, книжки грошових і розрахункових чеків; — книги аналітичного обліку інших грошових коштів; — облікові реєстри за рахунками 31 "Розрахунки в банках", 33 "Інші кошти", книга "Журнал-головна", баланс.

Суцільній перевірці піддають виписки банку, платіжні доручення, чекові книжки (корінці) та іншу документацію, що підтверджує виконання операції. Для цього перевіряють збереженість виписок банку на ТОВ «Нова Пошта», вивчають розрахунково-платіжні документи, а також перевіряють правильність визначення дебетових і кредитових обігів.

Досліджуючи розрахунково-платіжні документи внутрішня служба аудиту ТОВ «Нова Пошта», здійснюють:

— контроль за тотожністю сум, зазначених у витягах, з розміром платежу в платіжному документі;

— перевірку обґрунтованості операцій за рахунками в банку;

— перевірку договірної документації про наміри сторін вступити в ділові відносини на певних умовах;

— перевірку обґрунтованості оприбуткування оплачених матеріалів.

Документальна перевірка рахунків бухгалтерського обліку та звітності ТОВ «Нова Пошта» здійснюється відповідно до загального плану аудиту.

У методичних рекомендаціях щодо збору рекомендується проводити перевірку за попередньо складеним планом та у певній послідовності. Під час аудиту необхідно розглянути наступні ключові питання:

- оцінка стану організації синтетичного та аналітичного обліку безготівкових розрахунків підприємства;

- перевірка дотримання податкового законодавства підприємства щодо операцій, пов’язаних з безготівковими розрахунками.

При проведенні аудиту грошових коштів підприємств виявляються найбільш поширені проблемні моменти:

- привласнення готівки, отриманої з банківського рахунку підприємства;

- відсутність первинних документів про операції з одержання або використання безготівкових коштів;

- часткове відображення операцій при використанні поточного рахунку в національній валюті;

- неповне відображення операцій при використанні рахунків підприємства в іноземній валюті;

- помилки в облікових регістрах під час підрахунку результатів;

- оплата товарів і послуг постачальникам на підставі неправильно оформлених документів, а також документів з неповною печаткою;

- перерахування кредиторської заборгованості підзвітним особам з банківських рахунків; - неправильне відображення операцій на бухгалтерських рахунках;

- арифметичні помилки для відображення руху електронних грошей в бухгалтерському обліку [17].

Джерелами інформації є виписки з рахунків банку, дані синтетичного та аналітичного обліку. Розробляється план аудиту, тести, проводиться опитування відповідальних осіб, проводиться звірка документів за

відповідний період. За результатами аудиту складається відповідний висновок з необхідними рекомендаціями по вдосконаленню обліку на підприємстві.

Суцільна перевірка передбачає загальну перевірку первинної бухгалтерської документації, регістрів аналітичного та синтетичного обліку. Вибіркова перевірка дозволяє отримати точні дані щодо сукупності дуже малої частини. Під час вибіркової перевірки аудитор перевіряє бухгалтерську документацію не суцільним методом, а вибірково якусь окрему частину, дотримуючись правил (стандартів) аудиторської діяльності. Комбінована перевірка - поєднання суцільної та вибіркової перевірок.

Аудит на ТОВ «Нова Пошта» проведено за методом комбінованої перевірки. В табл. 3.4 наведено тести на оцінку системи внутрішнього контролю ТОВ «Нова Пошта».

Таблиця 3.4

Тест оцінки системи внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «Нова Пошта»

№	Інформація	Так	Ні	Не встановлено
1	Чи наявні всі платіжні документи?	+		
2	Чи дотримується порядок документообігу встановлений на підприємстві?	+		
3	Чи належним чином зберігаються первинні документи на підприємстві?		+	
4	Чи наявні договори про відкриття рахунків в банку?	+		
5	Чи дотримується підприємство умов договорів?	+		
6	Чи своєчасно надходять кошти згідно договорів?		+	
7	Чи вірно ведуться реєстри аналітичного та синтетичного обліку?	+		
8	Відповідність підсумків реєстрів даним фінансової звітності	+		

Джерело: складено автором

На ТОВ «Нова Пошта» видано наказ про облікову політику, де зазначено основні засади ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Наказ затверджено відповідно до вимог національного законодавства. Ліквідність підприємства на достатньому рівні, зокрема абсолютна, і хоча ТОВ «Нова Пошта» є представником іноземної компанії, використовує у розрахунках

тільки національну валюту, зберігання грошових коштів відповідає вимогам законодавства, ТОВ «Нова Пошта» залучає кошти для ведення діяльності від інших підприємств, хоча має достатній обсяг власного оборотного капіталу.

Таблиця 3.5

План аудиту безготівкових розрахунків підприємства

№	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець
1	Попереднє ознайомлення з підприємством	10.10.2021	Іванов І.І.
2	Перевірка банківських рахунків у національній валюті	11.10.2021	Іванов І.І.
3	Перевірка банківських рахунків в іноземній валюті	12.10.2021	Іванов І.І.
4	Перевірка організації і ведення обліку безготівкових коштів	13.10.2021	Іванов І.І.
5	Узагальнення результатів аудиту, оформлення аудиторського звіту	14.10.2021	Іванов І.І.

Джерело: складено автором

Використання плану аудиту дає змогу організувати, систематизувати та полегшити роботу аудитора. Однак, щоб план було виконано правильним буде дотримуватись програми, яка наведена у табл.3.5.

Програма аудиту – це документ, що містить більш детальні завдання аудиту для конкретного об'єкту. Прописані процедури необхідні для виконання поставлених завдань, обсяг і термін їх виконання.

Таблиця 3.6

Програма аудиту безготівкових розрахунків

№	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Попереднє ознайомлення з підприємством				
1.1.	Ознайомлення з установчими документами підприємства	10.10.2021	Іванов І.І.	
1.2.	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства	10.10.2021	Іванов І.І.	
2. Аудиторська перевірка банківських рахунків в національній валюті				
2.1	Перевірка банківських виписок по рахунку на наявність всіх прибуткових та видаткових касових документів	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.2.	Перевірка наявності іншої документації отриманої з банку	11.10.2021	Іванов І.І.	

Продовження таблиці 3.6.

2.3.	Звірка банківських виписок та платіжних доручень на вірність вказаних у них дат здійснення операцій	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.4.	Перевірка на повноту оприбуткування коштів зданих з каси підприємства на поточний рахунок банківської Установи	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.5.	Перевірка доречності та вірності складення платіжних доручень	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.6.	Звірка правильності запису контрагентів у журналі ордер і/та платіжних документах підприємства	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.7.	Перевірка правильності розрахунку залишку по безготівковому рахунку в національній валюті на кінець дня	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.8.	Доречність використання бухгалтерських рахунків та правильність відображення зазначеної кореспонденції під час безготівкових операцій підприємства, відповідність операціям зазначених у журналі ордері	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.9.	Перевірка Головної книги та банківських виписок на відповідність оборотів та залишків по рахунку	11.10.2021	Іванов І.І.	
2.10	Перевірка відповідності сум, що відображені у фінансовій звітності підприємства, сумам залишків у Головній книзі та регістрах бухгалтерського обліку	11.10.2021	Іванов І.І.	
3. Аудиторська перевірка банківських рахунків в іноземній валюті				
3.1.	Перевірка наявності документації отриманої з банку	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.2.	Перевірка банківських виписок по рахунку на наявність всіх прибуткових та видаткових касових документів	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.3.	Перевірка первинних документів на відповідність сумам зазначеним у банківських випсках	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.4.	Звірка правильності запису контрагентів у журналі ордері та платіжних документах підприємства	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.5.	Перевірка доцільності та своєчасності операцій із зарахування надходжень в іноземній валюті на рахунок підприємства в банку	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.6.	Перевірка операцій з продажу іноземної валюти	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.7.	Перевірка на повноту оприбуткування коштів у національній валюті, за умови попередньої конвертації	12.10.2021	Іванов І.І.	

Продовження таблиці 3.6.

3.8.	Перевірка правильності визначення та відображення курсових різниць	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.9.	Перевірка Головної книги та банківських виписок на відповідність оборотів та залишків по рахунку	12.10.2021	Іванов І.І.	
3.10.	Перевірка відповідності сум, що відображені у фінансовій звітності підприємства, сумам залишків у Головній книзі та регістрах бухгалтерського обліку	12.10.2021	Іванов І.І.	
4.Перевірка організації та ведення обліку безготівкових коштів				
4.1.	Перевірка проведених проводок	13.10.2021	Іванов І.І.	
4.2.	Перевірка правильності відображення безготівкових коштів у звітності	13.10.2021	Іванов І.І.	
4.3.	Узагальнення результатів аудиту, оформлення аудиторського звіту	13.10.2021	Іванов І.І.	

Джерело: складено автором

Ця програма перевірки деталізує порядок здійснення аудиту з певними процедурами. В програмі також зазначено час в рамках якого кожне завдання має бути виконаним.

Для того щоб реалізувати програму аудиту безготівкових коштів аудитор здійснює відповідні аудиторські процедури та фіксує отриману інформацію в робочих документах. Робочі документи аудитора – це записи аудитора, які здійснюються ним під час планування, підготовки та проведення перевірки для узагальнення отриманих даних, а також документально зафіксована інформація, отримана у процесі аудиту від підприємства-клієнта, третіх осіб або тестування [18].

3.2. Інвентаризація як основний метод контролю готівки та готівкових коштів

Інвентаризацію готівки та грошових коштів слід провести у період з 1 листопада до 31 грудня**.** Однак зазвичай інвентаризація таких активів не займає багато часу, тому її проводять якнайближче до дати балансу (але не обов’язково так).

Така інвентаризація охоплює:

- готівку (рах. 30);

- грошові кошти та їх еквіваленти (рах. 31, 33, 34, 35);
- бланки документів сурової звітності (рах. 08, 209).

Готівка — грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам’ятні монети, які є платіжними засобами). Якщо ж ваше підприємство використовує готівкову іноземну валюту і на момент інвентаризації має її в касі, то треба проінвентаризувати і її.

Грошові кошти та їх еквіваленти — включають гроші в касі, гроші в банку, депозити та цінні папери, які котируються на ринку зі строком погашення до 3 місяців.

До бланків документів суворої звітності належать:

- документи, що засвідчують особу, подію, право, освіту, трудовий стаж тощо (паспорт; свідоцтво про народження, одруження та розірвання шлюбу, зміну прізвища, імені, по батькові; трудова книжка і вкладка до неї; посвідчення службові, військові, водія, ветеранів, інвалідів; дипломи про освіту, присвоєння звання; пенсійна книжка; пенсійні листки, листки тимчасової непрацездатності тощо);
- проїзні документи (квитки на проїзд у залізничному, морському, річковому та повітряному транспорті; документи на перевезення вантажів; військові проїзні документи тощо);
- знаки поштової оплати (поштові марки, конверти з марками, листівки з марками);
- документи, що обслуговують грошовий обіг (книжки ощадні, чекові, депозитні); чеки грошові, майнові, розрахункові; бланки фінансування, страхування; акредитиви; марки податкові, митні; довіреність на видачу коштів, пенсій, майна; сертифікати якості, на право вивезення та ввезення; поліси страхування; ліцензії тощо);
- бланки білетів тиражних та миттєвих лотерей.

Щодо заповнених трудових книжок (а не пустих бланків!), у випадку, якщо вони і досі зберігаються на вашому підприємстві,

нагадаємо рекомендації Пенсійного фонду щодо їх аудиту. Такі трудові книжки не належать до активів підприємства і не вимагають інвентаризації. Але знати, що вони оформлені вірно і що з ними робити далі, варто кожному роботодавцю.

Особливості порядку проведення такої інвентаризації

До початку проведення інвентаризації матеріально відповідальні особи дають розписку, форма якої визначена в додатку 7 до Положення №148. Фактично така розписка є частиною акту про результати інвентаризації наявних коштів. Один примірник акта передається до бухгалтерії, а другий залишається в матеріально відповідальної особи. Акт інвентаризації підписується членами інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальною особою.

В акті інвентаризації має бути вказано:

- фактичний залишок та залишок за даними обліку, результат інвентаризації — щодо наявності готівки;
- назву і суму іноземної валюти, курс НБУ на початок робочого дня інвентаризації, суми іноземної валюти в перерахунку на грошову одиницю України — щодо готівки в іноземній валюті;
- назва, номер, серія і номінальна вартість — щодо грошових документів, бланків документів суворої звітності;
- сума нестачі або надлишку за результатами інвентаризації та обставин їх виникнення — за наявності;
- назва фінансової інвестиції (акції, облігації, частки (паї) тощо), назва цінних паперів, якими оформлені фінансові інвестиції, дата і термін вкладу, номер і серія цінних паперів, назва документа, що підтверджує фінансові інвестиції (засновницький договір, інші угоди, виписки банків, накладні на передачу устаткування тощо), сума, вид вкладу — за наявності;
- назви, серії, номера, номінальної і балансової вартості, строків погашення, назви емітента — щодо цінних паперів.

Окремі акти інвентаризації складаються на:

- довготермінові та короткотермінові фінансові інвестиції в частки (паї) в статутних капіталах інших підприємств. Інвентаризація таких активів проводиться шляхом звірки установчих документів з даними бухгалтерського обліку підприємства;
- цінні папери.

Крім того, касир чи інша особа, яка його заміняє та з якою укладено договір про повну матеріальну відповідальність, до початку інвентаризації повинні упорядкувати та підготувати всі касові документи.

Після отримання розписки комісія перевіряє наявність коштів шляхом повного перерахування всієї готівки, що є в касі, цінних паперів, чекових книжок. Річна інвентаризація кас проводиться в строки, установлені керівником (однак у межах двох місяців — з 01.11 по 31.12) з перерахуванням усієї готівки та перевіркою інших цінностей, що зберігаються в касі.

Таблиця 3.7

Бухгалтерський супровід результатів інвентаризації

Операція	Д-т	К-т
Виявлено лишки готівкових коштів у касі або грошових документів	301/302/331/332	719
виявлено нестачу готівкових коштів у касі або грошових документів	947 072	301, 302, 331, 332
вину матеріальної особи у нестачі доведено*	375	716
нестачу погашено матеріально відповідальною особою (платежем в касу або на поточний рахунок підприємства)	301, 311	375 072
нестачу утримано із заробітної плати матеріально відповідальної особи**	661	375
** У разі якщо винні особи не встановлені, суму нестачі зараховують на позабалансовий рахунок до моменту встановлення винних осіб або закриття справи згідно із законодавством, тобто вона підлягає списанню після закінчення строку позовної давності (3 роки).* *** Але не забувайте про обмеження, встановлені ст. 128 КЗпП*		

Джерело: складено автором

Виявлені під час інвентаризації розбіжності між фактичними залишками готівки з даними бухгалтерському обліку відображають наступними бухгалтерськими записами (табл.3.7.).

Залишок готівки в касі звіряється з даними обліку за книгами обліку. У разі застосування підприємством у розрахунках РРО звіряється сума наявної готівки на місці проведення касиром розрахунку із сумою, зазначеною у звіті РРО (у РК та КОРО).

А надлишок оприбутковується в касі та зараховується в дохід відповідного підприємства.

Комісія також перевіряє оприбуткування та списання коштів. Важливе значення має оформлення та правильне ведення касової книги. А у разі автоматизованого ведення касової книги перевіряється правильність роботи програмних засобів оброблення касових документів.

Результати інвентаризації

Готівка, що зберігається в касі, але не підтверджена касовими документами, уважається надлишком готівки в касі. Відповідно, якщо за даними обліку сума готівки, яка зберігається в касі, є більшою, то буде нестача.

Сума нестачі відшкодовується з матеріально відповідальної особи (касира або старшого касира, в залежності від того, в кого саме на момент інвентаризації мали зберігатися кошти). Правила відшкодування матеріальної шкоди ми ще нагадаємо в окремій статті.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження зробимо наступні висновки.

Визначено, що сутність безготівкових розрахунків полягає у тому, що господарські органи здійснюють платежі один одному за товарно-матеріальні цінності та надані послуги, а також за фінансовими зобов'язаннями шляхом перерахування належних сум з рахунку платника на рахунок одержувача або заліку взаємної заборгованості. Важливість безготівкових розрахунків в умовах глобалізації фінансових ринків, прискорення оборотності коштів є більш значимою для сучасної економіки, оскільки:

- безготівкові розрахунки сприяють концентрації фінансових ресурсів у банках. Тимчасово вільні кошти підприємств, що зберігаються в банках, є одним із джерел кредитування;

- безготівкові розрахунки сприяють нормальному обігу коштів у народному господарстві;

- чітке розмежування безготівкового та безготівкового обігу створює умови, що полегшують планування готівкового та безготівкового обігу.

Проаналізувавши всі переваги і недоліки форм безготівкових розрахунків, можна дійти невтішного висновку у тому, що сьогодні, найбільший пріоритет мають платіжні доручення, тому що, вони просто та зручні у використанні. Взагалі кажучи, безготівкові розрахунки виграють у готівки, оскільки порівняно з готівковими розрахунками, безготівково економічно вигідніше. Він має широке застосування, а також високу швидкість обігу коштів, надійність та зручність. Мабуть, одним із головних, на наш погляд, недоліком є збільшення витрат, пов'язаних з появою різних додаткових виплат Банку за зроблені операції. В основному даний вид розрахунку має явні переваги перед готівковим розрахунком, а недоліки можна усунути, якщо ретельно підійти до питання вибору Банку та працювати в рамках чинного законодавства.

З’ясовано, що основними нормативно правовими актами, що регулюють облік та аудит безготівкових розрахунків в Україні є: Закони України «Про Національний банк України», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про аудит фінансової звітності та аудиторську дільність», Кодекси: Податковий, Господарський, Цивільний, Постанови НБУ, Інструкції, тощо.

Визначено, що для оцінки використання безготівкових коштів на досліджуваному підприємстві використаємо метод горизонтального аналізу для порівняння показників за аналізований період, аналіз відносних показників для визначення відносного відхилення, графічний метод для наочного зображення результатів, табличний метод для узагальнення інформації та трендовий метод для прогнозування доходу та прибутку підприємства.

З’ясовано, що зміст безготівкових розрахунків розкривається в платіжних документах, безготівкові розрахунки дозволяють здійснювати широкомасштабний моніторинг договірних зобов’язань як платниками, так і одержувачами грошей, а іноді і контролюючими та правоохоронними органами. Негрошові активи ТОВ «Нова Пошта» відображаються в Балансі у складі оборотних активів у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Для обліку наявності та руху коштів на поточному банківському рахунку, які можуть бути використані для поточних операцій підприємства, призначено рахунок 31 «Рахунки в банку». Цей рахунок активний, балансовий, призначений для обліку господарських активів.

На ТОВ «Нова Пошта» використовується програма 1С, але вона вже трохи застаріла, ми пропонуємо використати для обліку MASTER: Бухгалтерія. Використання даної програми дозволить вдосконалити облік на підприємстві, вона є доступною за ціною та інтерфейсом для малих підприємств, легко форматується відповідно до вимог замовника, автоматично оновлюється програма зі збереженням архівних даних. Використання програми доступно для декількох користувачів, якими окрім головного

бухгалтера маже бути директор та заступник директора. Програма також має і мобільні додатки, що є актуальним в умовах карантинних обмежень.

Визначено, методика аудиту проводиться у відповідності до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторські послуги в Україні», Міжнародних стандартів аудиту і включає загалом чотири етапи: підготовчий, проміжний, основний та заключний. Так як аудит безготівкових розрахунків не є обов'язковим, дану процедуру може проводити служба внутрішнього аудиту підприємства. Джерелами інформації є виписки з рахунків банку, дані синтетичного та аналітичного обліку. Розробляється план аудиту, тести, проводиться опитування відповідальних осіб, проводиться звірка документів за відповідний період. За результатами аудиту складається відповідний висновок з необхідними рекомендаціями по вдосконаленню обліку на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль суб'єктів господарювання: теорія і методологія / І.В. Орлов // Монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 400 с.

2. Задорожний Ю.А. «Руська правда» і римське право: порівняльний аспект / Ю.А. Задорожний // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2009. № 1(87) С. 49–53.

3. Стоун Д. Бухгалтерский учт и финансовый анализ / Д. Стоун, К. Хитченк / Перевод с англ. Ю.А. Огибин, Г.А. Огибин. М.: Сирин, 1998. 302 с.

4. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов / Учебное пособие для вузов. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. 638 с.

5. Сурніна К.С. Розрахунки в системі бухгалтерського обліку: історичний аспект / К.С. Сурніна. URL http//docs.goodle.com/ viewer?a=w8rg:zsoplyidpgoi:www.nbuv.gov.ua.na/Azticles/kultnar/knp200014/knp14_9.dos.

6. Боді Зві, Мертон Роберт. Фінанси / Зві Боді, Роберт Мертон // Переклад з англ. мови. М.: Видавн. дім «Вільямс», 2000. 592 с.

7. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія і методологія, перспективи розвитку / Н.М. Малюга // Монографія. Житомир: Рута, 2005. 548 с.

8. Пархоменко В. М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект / В. М. Пархоменко // Економічні науки. – № 3 (61) – С. 142–145.

9. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 224 с.

10. Пантелєєв В. П. Словник бухгалтера та аудитора / В. П. Пантелєєв, О. С. Сніжко ; Держ. ком. статистики України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К. : ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2009. – 239 с.

11. Бухгалтерский учет : учебник / П. С. Безруких, В. Б. Ивашкевич, Н. П. Кондраков и др. ; под ред. П. С. Безруких. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Бух. учет, 1999. – 624 с. 6. Бухгалтерский учет активов, капитала, обязательств

и хозяйственных операций : учеб. пособ. / Е. Д. Чацкис, А. Н. Лысюк, Т. П. Михайлова. – Донецк : ДонГУЭТ, 2001. – 301с.

12. Парашутин Н. В. Курс бухгалтерского учета / Н. В. Парашутин, Е. П. Козлова. – М. : Финансы, 1997. – 424 с.

13. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р., із змінами внесеними від 27.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua. – Назва з екрану.

14. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : дис. ... канд. екон. наук / І. О. Власова ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2005. – 193 с.

15. Коблянська І.О. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 473 с.

16. Офіційний сайт «Нова Пошта» .URL: https://novaposhta.ua/

17. Безготівкові розрахунки [Електронний ресурс] - URL: https: //bank. gov.ua/ua/payments/nocash

18. Бондаренко О. М. Методичні підходи до аудиту розрахунків з покупцями та замовниками, як об’єкту оборотних активів підприємства / О. М. Бондаренко, М. М. Ізмайлова // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 11. - С. 39-41.

19. Лень В. С. Бухгалтерський облік у галузях економіки: підручник. - Чернігів: Десна Поліграф, -2013. - 437 с. 3

20. .Лень В.С. Фінансовий облік: навчальний посібник. - К.:Академія, 2011. - 608 с

21. Макаренко А. П. Удосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві / А. П. Макаренко, Д. Д. Кучкіна // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 2. - С. 29-35. 104

22. Макаренко А. П. Удосконалення обліку та внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами на торгівельних підприємствах / А. П. Макаренко, Д. Ю. Левитська // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 1. - С. 30-38.

23. Меліхова Т. О. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з постачальниками для підвищення економічної безпеки

підприємства / Т. О. Меліхова, О. В. Троян, І. В. Бондаренко // Економіка та держава. - 2019. - № 2. - С. 88-93. 35.Меліхова Т. О. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків із покупцями з метою запобігання порушень під час тендерних закупівель / Т. О. Меліхова, Н. С. Чакалова, А. С. Кулєк // Агросвіт. - 2019. - № 4. - С. 32-41.

24.Мескон, Майкл. Основы менеджмента: пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. 3-е изд.- Москва: Вильямс, 2018.- 699с.

25.Мулик Я. І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства / Я. І. Мулик // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2018. - № 2. - С. 106-115.

26.Назаренко І. М. Аудит розрахунків з бюджетом: організаційнофункціональні та методичні основи / І. М. Назаренко, В. О. Сема // Агросвіт. - 2019. - № 20. - С. 50-55.

27.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 7 лютого 2013 року. [Електронний ресурс] - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

28.Новицька Н. В. Облік і аудит розрахунків по товарним операціям: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Новицька Наталія Володимирівна. - Х., 2012. - 303 арк. 41.Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. / Л. А.Янковська, З. Б. Живко, М. О. Живко [та ін.]. Львів: Магнолія 2006, 2015. 383 с. 105

29.Партин Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Партин, Н. Є. Селюченко. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. - 387 с.

30.Пасічник І. В. Перспективи розвитку сучасних технологій здійснення платежів в Україні / І. В. Пасічник, Т. С. Молодоря, С. М. В'язовий // Бізнес Інформ. - 2018. - № 6. - С. 285-289.

31.Пиріг С. О. Безготівкові розрахунки: показник економічного зростання країни / С. О. Пиріг, А. М. Ніколаєва, І. В. Олександренко // Економічний форум. - 2019. - № 1. - С. 151-158.